

EXAMENSARBETE - MAGISTERNIVÅ

VÅRD- OCH OMSORGSADMINISTRATION
VID AKADEMIN FÖR VÅRD, ARBETSLIV OCH VÄLFÄRD
2023:79

Rektor som ledare för skolsköterskan

En kvalitativ studie om rektorers utmaningar med att leda skolsköterskan
och hur dessa kan förstås utifrån ett professionsperspektiv

Eva Delander
Elvira Sverkersson



HÖGSKOLAN
I BORÅS

| | |
|------------------------|---|
| Examensarbetets titel: | Rektor som ledare för skolsköterskan - En kvalitativ studie om rektorers utmaningar med att leda skolsköterskan och hur dessa kan förstås utifrån ett professionsperspektiv |
| Författare: | Eva Delander Elvira Sverkersson |
| Huvudområde: | Vård- och omsorgsadministration |
| Nivå och poäng: | Magisternivå, 15 högskolepoäng |
| Utbildning: | Magisterprogram i hållbar organisering och hälsofrämjande ledarskap inom vård och omsorg |
| Handledare: | Goran Puaca |
| Examinator: | Angelica Börjesson |

Sammanfattning

Som skolledare har rektor ett komplext uppdrag över skolans verksamhet. Förutom att leda den pedagogiska verksamheten innebär uppdraget även att vara ytterst ansvarig för elevhälsoarbetet där skolsköterska som profession ingår. Studiens syfte är att med professionsperspektivet som analysverktyg beskriva hur rektorer uppfattar sina förutsättningar att leda skolsköterskans arbete och fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsoarbetet på skolan. En kvalitativ intervjustudie genomfördes med 10 rektorer vars anställning var inom offentlig skolverksamhet. Intervjumaterialet analyserades med kvalitativ innehållsanalys. Resultatet av studien analyserades och presenterades utifrån de fyra professionsattributen: vetenskaplig kunskapsbas, autonomi, rektors erkännande av omvärlden samt kåranda. Resultatet visar att rektorer upplever utmaningar med att fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsan och skolsköterskans arbete samt att leda elevhälsans och skolsköterskans arbete på skolan. En slutsats i studien är att rektorerna upplever att de inte har tillräcklig kunskap för att kunna leda skolsköterskan i delar av dennes arbete och att detta leder till utmaningar med att vara ytterst ansvarig för elevhälsoarbetet på skolan. I diskussionen lyfts komplexiteten i att rektor har en formell kompetens inom pedagogik och förväntas leda skolsköterskan med medicinsk kompetens. Det finns även utmaningar med att skapa samsyn på skolan och få skolans samtliga professioner att använda ett gemensamt språk.

Nyckelord: *rektor, skolsköterska, elevhälsa, ledarskap, profession, uppfattningar*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

| | |
|--|-----------|
| INLEDNING | 1 |
| BAKGRUND | 1 |
| Skolans utveckling, uppdrag och organisation | 1 |
| Styrning och ansvar i offentlig sektor | 2 |
| Det pedagogiska ledarskapet | 3 |
| Tidigare Forskning | 3 |
| Rektorskapet under professionalisering | 4 |
| Rektorsprofessionens förutsättningar för att leda elevhälsan | 4 |
| Rektors arbetsituation och ledarskap | 5 |
| Skolsköterskan som profession | 6 |
| Skolsköterskans arbetsituation | 6 |
| PROBLEMFÖRMULERING | 7 |
| SYFTE | 8 |
| TEORETISK REFERENSRAM | 8 |
| Professionsperspektivet | 8 |
| Professionsattribut som analysverktyg | 9 |
| METOD | 10 |
| Ansats | 10 |
| Urval | 10 |
| Deltagare | 10 |
| Datainsamling | 11 |
| Dataanalys | 11 |
| Förförståelse | 12 |
| Etiska överväganden | 12 |
| RESULTAT | 13 |
| Kunskapsbas | 14 |
| Rektors kompetens | 14 |
| Rektors utmaningar | 15 |
| Autonomi | 18 |
| Rektors agerande i sitt ledarskap | 18 |
| Erkännande av omvärld | 21 |
| Rektorsuppdragets komplexitet | 21 |
| Kåranda | 22 |
| Rektors intentioner | 22 |
| Rektors förväntningar på skolsköterskan | 24 |
| DISKUSSION | 27 |
| Resultatdiskussion | 27 |
| Resultatsammanfattning | 28 |

| | |
|---|-----------|
| Rektorsprofessionens expertkunskap och utmaningarna med denna | 28 |
| Rektorernas självständighet – en utmaning | 29 |
| Förväntningar på rektor och omvärldens erkännande | 29 |
| Ett gemensamt mål och hinder för detta | 30 |
| Avslutande diskussion | 31 |
| Metoddiskussion | 32 |
| <i>SLUTSATSER</i> | 34 |
| <i>REFERENSER</i> | 35 |
| Bilaga 1 | |
| Bilaga 2 | |

INLEDNING

Rektor har ett omfattande uppdrag och som ytterst ansvarig för skolans verksamhet ingår även att leda skolans elevhälsoarbete där skolsköterskan ingår. Uppdraget kompliceras av att rektor i många fall inte är skolsköterskans närmaste chef och trots detta förväntas vara den som arbetsleder arbetet samtidigt som elevhälsoarbetet ska drivas framåt (Törnsén 2014). Rektorsuppdraget är komplext och en av utmaningar är svårigheten att kombinera det pedagogiska ledarskapet med ett verksamhetsansvar (Johansson, Erlandsson & Dåderman 2014; Persson et al. 2021). Inom offentlig verksamhet har införandet av New Public management medfört en trend mot det generiska ledarskapet, det vill säga en typ av universal ledarskap med fokus på ekonomisk effektivitet (Christensen & Læg Reid 2011). Skolan går här delvis i motsatt riktning med en utveckling mot ökad professionalisering och yrkeskunskap hos rektorena. Detta blir högaktuellt genom den proposition (2022/23:54) som regeringen överlämnade till riksdagen i januari 2023 med förslag på ett nationellt professionsprogram för rektorer i syfte att stärka professionens kunskapsbas och yrkesskicklighet (Utbildningsdepartementet 2023). Skolkommissionen (2017) understryker att rektorer systematiskt behöver utveckla sin profession för att hantera de utmaningar som uppdraget medför. Att rektorsrollen professionaliseras blir även synligt utifrån att antalet avhandlingar som behandlar rektorer ökar (Leo 2010), samt genom tonvikten på det pedagogiska arbetet och skolans förändringsprocesser som kan utläsas i Skollagen (SFS 2010:800) samt i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 22 (Skolverket 2022) (Augustsson & Håkansson Lindqvist 2021, s. 34). Att som rektor och skolledare ha helhetsansvar för skolans arbete innefattar även ett ansvar att leda elevhälsoarbetet på skolan och därigenom även ansvara för att de olika professionerna inom elevhälsan arbetar mot skolans mål och att arbetet drivs framåt. I en intervjustudie som genomfördes redan 2010 påvisas värdekonflikter, konflikter i ledarskap och mandat rörande utformning, styrning och utveckling av elevhälsans verksamhet (Törnsén 2014). Trots detta är rektors ledarskap för elevhälsan ett område där den vetenskapliga kunskapen tycks vara begränsad. Denna studie syftar till att beskriva hur rektorer uppfattar sina förutsättningar att leda skolsköterskans arbete och fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsoarbetet samt att analysera hur de eventuella utmaningarna kan förstås utifrån ett professionsperspektiv.

BAKGRUND

Skolans utveckling, uppdrag och organisation

Utifrån ett professionsperspektiv kan skolan ses som en *kunskapsorganisation*. En kunskapsorganisation är en organisation där en hög andel av medarbetarna är högre utbildade (Brante, Johnsson, Olofsson & Svensson 2015, s. 160). Skolans organisation har enligt Larsson (2021, ss. 62-64) genomgått en styrningsmässig förändring under senare delen av 1900-talet. Det talas om att en marknadsprincip har införts i de offentliga verksamheterna i och med att skolpeng, fritt skolval och en ökad granskning blivit en förutsättning. Begreppet New Public Management (NPM) nämns och utvecklingen har gått mot en decentralisering av skolans styrning samtidigt som den enskilda skolan fått spelrum att nå de resultat och mål som skolenheten satt upp. Förändringarna har gett skolmyndigheterna Skolinspektionen och Skolverket en viktig roll i styrningen enligt

Ståhlkrantz (2021, ss. 16-17). De tar fram policydokument, vägledning och rapporter som skolan behöver tyda och anpassa sig till. I och med att det skapats en möjlighet att granska skolorna krävs att skolan ser till att organisationen är granskningsbar genom exempelvis en ökad dokumentation (Larsson 2021, ss. 62-63). Enligt Ståhlkrantz (2021, s. 176) har NPM som styrnings- och ledningsprincip medfört att det finns mindre möjlighet för rektorer att använda sitt pedagogiska ledarskap ute i verksamheten.

Skolans uppdrag är att säkerställa att elever tar del av kunskap som främjar deras utveckling och lärande. Kommun, landsting och stat är huvudman för skolan men även enskilda kan ansöka om att få driva skolverksamhet (SFS 2010:800). Det pedagogiska arbetet på en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. I 2 kap. 25-28 § av Skollagen (SFS 2010:800) framgår att skolan, det vill säga rektor, även är ytterst ansvarig för elevhälsan. I den nya läroplanen, Lgr 22 (Skolverket 2022, s.19) tydliggörs skolans och rektorsuppdraget ytterligare. Här framgår att undervisningen och elevhälsans arbete ska leda till att den enskilde eleven får den ledning, de extra anpassningar och det särskilda stöd den behöver. Det förtydligas även att elevhälsans personal ska samverka med övrig skolpersonal och rektor. Elevhälsans medicinska insats (EMI) är en del av den svenska hälso- och sjukvården och regleras av Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30). Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659) reglerar hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar och deras skyldighet att agera utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Det finns enligt Sveriges kommuner och regioner (SKR) (2021) inte något likartat sätt att organisera elevhälsa. Personalen inom elevhälsan kan vara centralt anställd på förvaltningsnivå med uppdrag på en eller flera skolenheter, eller vara anställd direkt av skolan. Begreppet samlad elevhälsa innefattar enligt Skollagen (2010:800) flera fält, såsom specialpedagogik, psykologi, psykosocialt arbete och medicin.

Styrning och ansvar i offentlig sektor

Svensson (2011) beskriver styrning i fyra analytiska former: förvaltningsstyrning, organisationsstyrning, professionsstyrning och marknadsstyrning. Svensson (2011) menar att *förvaltningsstyrning* är den typ av reglering som utövas av politiker via lagar och förordningar. *Organisationsstyrning* är organisationens implementering av lagar och förordningar utifrån de administrativa principer som styr organisationen, såsom exempelvis kostnadseffektivitet eller andra regler, föreskrifter eller principer som är knutna till den specifika organisationen. *Professionsstyrning* handlar i stället om styrning baserad på utbildning, vetenskap och etik. Professionsstyrning innefattar ett gemensamt synsätt inom professionen för hur olika uppgifter och problem ska lösas. Den fjärde styrformen är *marknadsstyrning*, vilken baseras på styrning genom efterfrågan på tjänster från tjänsteanvändare. Svensson (2011) lyfter den nya Skollagen (SFS 2010:800) som ett exempel på starkare förvaltningsstyrning vilket är en utveckling som går emot den generella utvecklingen i styrning av offentlig förvaltning. Svensson (2011) lyfter även att marknadsstyrningen haft en stor inverkan på skolan med konkurrensutsatthet och att skolan idag utöver sitt ordinarie uppdrag även behöver arbeta aktivt med att attrahera elever och föräldrar.

Svensson (2011) beskriver att begreppet ansvar hänger samman med individens handlingar. Om en individ har möjlighet att välja mellan flera olika handlingsalternativ har individen ett ansvar för vilka konsekvenser som följer. Detta innebär att ett yrke med stort handlingsutrymme är liktydigt med ett yrke med stort ansvar. Begreppet ansvar har

två överlappande betydelser. Begreppet innefattar dels det som på engelska benämns *responsible* och som står för det allmänna ansvaret för en organisation eller uppgift i relation till allmänna plikter, dels *accountable* vilket innefattar att kunna stå till svars för och redovisa sitt handlande. Den senare delen är ofta relaterat till handlande som har effekter för organisationens ekonomi eller den rättsliga regleringen. Ansvar kan utkrävas på olika vis. Myndigheter och förvaltningars ansvar kan utkrävas av regeringen genom exempelvis förvaltningsdomstolar eller tillsynsmyndigheter till följd av klagomål från medborgare eller genom tillsyn som initierats av tillsynsmyndigheten. Inom organisationen kan ansvar utkrävas från enskilda tjänstemän av överordnade inom organisationen. I offentlig sektor omfattar det interna ansvaret relationen till de professionella anställdas krav på autonomi (Svensson 2011).

Professionellt ansvar praktiseras på olika arenor såsom exempelvis inom utbildning. De professionella organisationerna medverkar i att utforma innehåll och antagningskrav i utbildningarna. Yrket bidrar genom detta till förvaltningsstyrningen av organisationen genom att kontrollera urvals- och utbildningsprocessen. Detta kan sägas vara en del av den klassiska professionella och kollegiala autonomin utifrån ett organisatoriskt perspektiv (Svensson 2011).

Det pedagogiska ledarskapet

Rektorsrollen innefattar att vara pedagogisk ledare och ha ett helhetsansvar för skolan, men det finns stora utmaningar med att axla detta uppdrag (Jarl 2013). Begreppet pedagogisk ledare är inte helt erkänt och således saknas en vedertagen definition (Törnsén & Ärlestig 2014, s. 26). Syftet med rektors pedagogiska ledarskap är barn och ungas lärande och kräver enligt Törnsén och Ärlestig (2014, s. 26) ett ledarskap där både skolpersonal och skolledare lär. Vidare beskrivs det pedagogiska ledarskapet inte som en förmåga eller ledarstil utan det ledarskap som skapar en kontext där lärarna kan omsätta den egna kunskapen som gör skillnad för eleverna på grupp- och individnivå (Törnsén & Ärlestig 2014, s. 27). Rektorer upplever en administrativ börda som i sin tur leder till tidsbrist. Det pedagogiska ledarskapet hindras av denna tidsbrist. En konsekvens som kan ses inom organisationen är att nivån under rektorn, lärarna, inte får den ledning och det stöd som krävs vid verksamhetsutveckling (Utredning om rektorernas arbetssituation inom skolväsendet, 2015). Ytterligare en konsekvens skulle kunna vara att övrig personal på nivån under rektorn, elevhälsans personal, inte heller får den styrning och stimulans som är nödvändig för att driva verksamheten framåt.

Tidigare Forskning

Nedan beskrivs tidigare forskning inom området. Först redovisas tidigare forskning som berör rektorer, därefter följer tidigare forskning kring skolsköterskor.

Rektorskapet under professionalisering

Rektor är den som är ytterst ansvarig för skolans verksamhet och resultat. Både kunskapsmål och sociala mål regleras i Skollagen (SFS 2010:800). Rektor är ansvarig för att undervisning och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (SFS 2010:800). Detta innebär att rektor är den som är ytterst ansvarig för att eleverna får tillgång till den elevhälsa som de är i behov av. De formella krav på rektors kompetens som återfinns i Skollagen (SFS 2010:800) är sådant som går att knyta till rektorskapet som befattning, såsom att rektorn ska ha en pedagogisk insikt som ska ha förvärvats genom utbildning och erfarenhet. Rollen som rektor är under professionalisering och kan beskrivas som en "semiprofession" utifrån förekomsten av yrkestitel, att rektorn verkar i skolan som professionell organisation samt att rektorer har egna fackförbund. Antalet avhandlingar som berör rektorer ökar vilket leder till en större vetenskaplig kunskapsbas. Även förekomsten av yrkesetiska riktlinjer framtagna av Sveriges skolledarförbund bör tala för en ökad professionalisering av rektorskapet (Leo 2010). Tonvikten på det pedagogiska arbetet och skolans förändringsprocesser som kan utläsas i Skollagen (SFS 2010:800) samt i läroplanen Lgr. 22 (Skolverket 2022) ger också en indikator på en framtida professionalisering av rektorsyrket (Augustsson & Håkansson Lindqvist 2021, s. 34).

Rektorsprofessionens förutsättningar för att leda elevhälsan

För att rektor ska kunna leda elevhälsoarbetet på skolan krävs att denne har tillräcklig kunskap om elevhälsans arbete samt dess organisering. Detta blir en förutsättning för att rektor skall kunna driva elevhälsans utvecklingsarbete samt säkerställa att elevhälsan utformas i enlighet med de krav som finns i läroplanen Lgr. 22 (Skolverket 2022, s. 19). Rektor behöver känna en tillräckligt stor trygghet i sina kunskaper för att bli autonom (Lidström & Norberg 2021, s. 119). Att rektor är autonom innebär att förutsättningar finns att verka självständigt och stå upp för skolans uppdrag. Detta gör rektor genom att säkerställa att elevhälsans professioner arbetar mot skolans mål. För att detta ska vara möjligt krävs att rektor lyckas med att sammanföra de olika yrkeskulturerna och skilda föreställningar som finns hos skolans olika professioner. Kårandan handlar om rektors identitet och hur rektorn vill framstå och uppfattas, och därigenom även en riktning på elevhälsoarbetet som bedrivs på skolan. Rektors erkännande av omvärlden påverkar elevhälsoarbetet genom att detta underlättar samordningen av olika professioner som kan krävas i arbetet kring elever som behöver omfattande stöd och hjälp. Om rektor har god kunskap och autonomi samt erkänns av omvärlden i sitt ledarskap för elevhälsan ökar möjligheterna till ett gott samarbete kring eleven (Lidström & Norberg 2021, ss. 120–122). Rektorer har enligt Lundén (2021, ss. 297–298) en uppfattning om att de inte alltid har mandat att leda och styra den inre organisationen, vilken innefattar elevhälsan. Komplexiteten i detta ligger i att de andra professionerna, exempelvis skolsköterskan, även har en annan chef som leder elevhälsans medicinska insats. Rektorer beskriver att den medicinska verksamhetschefens uppdrag är att driva arbetet och professionerna framåt utifrån ett hälso- och sjukvårdsperspektiv och att rektors möjlighet att agera med autonomi i vissa sammanhang upplevs mindre.

Rektors arbetssituation och ledarskap

I den tidigare forskningen beskrivs rektorsuppdraget som utmanande och komplext. Komplexitet består bland annat i svårigheterna att kombinera ett nära och pedagogiskt ledarskap med att vara verksamhetsledare med ansvar för att de ekonomiska ramarna och att de politiska besluten efterlevs (Johansson, Erlandsson & Dåderman 2014; Persson et al. 2021). Vidare beskriver Persson et al. (2021) att rektorn i hög grad behöver hantera medarbetares frustration vilket beskrivs som en utmaning. I Sverige har det skett en förskjutning av rektorsuppdraget från professionell autonomi, till en högre grad av återrapportering till överordnade och utvärdering. Rektorer agerar i sitt ledarskap för att skydda sig själva och lärare inom skolan mot överbelastning genom att prioritera de utvärderingar som är verksamhetsnära och upplevs som meningsfulla (Hult, Lundström & Edström 2016).

En studie av Larzén-Östermark (2011) beskriver att finska rektorer ser att de största utmaningarna med att vara rektor är de yttre faktorerna som påverkar skolenheten, men även att upplevelsen skiljer sig mycket mellan rektorerna. Faktorer som yrkeserfarenhet och ålder beskrivs ha en stor inverkan på hur väl rektorerna i Finland uppfattar att de kan utföra sitt uppdrag. Rektorns arbetssituation, uppfattning av sin arbetssituation och förutsättningar påverkas även av den kontext som rektorn verkar inom. I en systematisk översikt av internationell forskning som rör rektorns identitet finner Cruz-González, Rodríguez och Segovia (2021) att politiska influenser och den övergripande regelmässiga kontexten och strukturen i landet har en stor inverkan på rektors ledarskap och vad rektorerna uppfattar som sitt uppdrag. En gemensam faktor för att rektorer i samtliga kontexter ska uppnå förbättringar av skolverksamheter är det pedagogiska ledarskapet (Cruz-González, Rodríguez och Segovia 2021). I svensk kontext kan faktorer som påverkar rektorernas förutsättningar exempelvis vara vilken huvudman som är ansvarig för skolan (Lundström, Holm & Erixon Arreman 2017). Brauckmann, Pashiardis och Ärlestig (2023) lyfter fram den svenska modellen för rektorsprogrammet som förbereder rektorer på ett ledarskap som är mer känsligt för olika kontexter. De beskriver vidare att det finns ett behov av att utforska olika kontexter och deras påverkan ytterligare för att effektivisera rektorernas ledarskap.

Rektorernas arbetssituation och ledarskap inom elevhälsan är ett område där det finns relativt få studier gjorda. Sundström och Ahlström (2014, s. 151) beskriver att rektor ofta är chef över flera olika personalgrupper och ledarskapet karakteriseras av att vara situationsbundet och kan snabbt komma att ändras efter vad som sker i verksamheten. Vidare beskrivs att rektor ofta löser problem som uppstår under tidspress och att lösningen tenderar att vara kortsiktig.

En intervjustudie genomfördes 2010 med personal från elevhälsan på uppdrag av Skolverket där ca 150 intervjuer genomfördes (Törnsén 2014). Av studien framkommer att rektorer som har elevhälsopersonal anställd centralt upplever att de prioriteringar som genomförs kan komma från annat håll, i detta sammanhang nämns skolsköterskorna som en profession som kan ha mål som inte stämmer överens med verksamheten på skolan (Törnsén 2014). Vidare beskriver rektorerna att de har en arbetsledande roll över elevhälsan men beskriver en svårighet att leda skolsköterskor då de gör egna

prioriteringar med sin närmsta chef. Rektorer beskriver att de ger skolsköterskan mandat att leda sig själv och göra sitt arbete med stor frihet samtidigt som de har en arbetsledande roll och fördelar arbete till skolsköterskan. Detta kan leda till en känsla av inskränkthet för skolsköterskan som är van att bestämma vad som ska göras och när det ska ske (Törnsén 2014). Vidare beskrivs ett makt- och professionsperspektiv där skolsköterskan kanske värnar den egna professionen före skolans verksamhet och dess uppsatta mål. Törnsén (2018) beskriver att rektorerna har en uppfattning om att det hälsofrämjande arbetet ligger utanför skolans uppdrag och att det finns en bristande förståelse för hur arbetet kan länkas samman med skolans övriga uppdrag och på så vis skapa en helhetsbild av det hälsofrämjande arbetet som bedrivs.

Skolsköterskan som profession

Skolsköterskan arbetar enligt Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30) och är verksam inom den samlade elevhälsan. Skolsköterskan har tillsammans med skolläkare ansvar för den medicinska kompetensen inom elevhälsan. I 2 kap. 25 § i Skollagen (SFS 2010:800) framgår att det ska finnas tillgång till skolsköterska inom elevhälsan. Riksföreningen för Skolsköterskor och Svensk Sjuksköterskeförening (2016) har tagit fram en kompetensbeskrivning för skolsköterskan som är verksam inom EMI. I denna framgår att skolsköterskan är en grundutbildad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot hälso- och sjukvård för barn och ungdomar, distriktssköterska eller skolsköterska. Skolsköterskan ska enligt Socialstyrelsen (2016) bistå med medicinsk kompetens som stöd i det pedagogiska arbetet vilket kan innebära att skolpersonal och skolledningen förses med råd och tar del av kompetens när det gäller elevers hälsa och utveckling mot utbildningens mål.

Morberg (2019, ss. 25–28) beskriver att det skett en professionalisering av skolsköterskeyrket de senaste årtiondena. Detta har skett parallellt med att sjuksköterskeyrket uppfyllde kriterierna för en profession genom att omvårdnad blivit ett eget kunskapsområde. Förutom omvårdnad omnämns även folkhälsovetenskap som grunden i skolsköterskans arbete. Hur denna kompetens tas tillvara och används i verksamheten är beroende av den enskilda organisationen och vilken skola skolsköterskan är verksam i. Att skolledare visar sig ha en bristande kompetens om skolsköterskans profession skulle enligt Morberg et al. (2006) kunna påverka möjligheten för den enskilda skolsköterskan att utföra sitt arbete.

Skolsköterskans arbetssituation

Skolsköterskans arbetssituation beskrivs som komplex eftersom uppdraget utförs i skolans kontext men samtidigt regleras av Hälso- och sjukvårdslagen (Berg & Clausson 2019, s. 274). Skolsköterskans kompetens tillvaratas inte alltid på ett tillfredsställande vis (Clausson 2008) och skolsköterskans roll är ofta inte tydligt definierad inom organisationen (Reuterswärd & Hylander 2017). Detta är en bild som även framkommer i internationell forskning, exempelvis i en brittisk studie av Lightfoot och Bines (2000) som visar att elevhälsans arbete inte alltid är synliggjort och tydligt definierat. Det är också påvisat att skolsköterskan upplever att andra professioner inom skolan saknar kunskap om skolsköterskans uppdrag och kompetens (Morberg 2008). Vidare finns

studier som påvisar att skolsköterskan känner sig ensam i sin profession och att upplevelsen är att arbetet inte alltid prioriteras (Morberg, Dellve, Karlsson och Lagerström 2006; Morberg 2008; Rising Holmström, Häggström & Kristiansen 2015). Inom kvalitativ omvårdnadsforskning beskrivs ofta skolsköterskan som en autonom expert inom elevhälsa. I den rådande diskursen ligger en förväntan på att skolsköterskan ska klara sig på egen hand samtidigt som uppdraget inom elevhälsan beskrivs som brett och inte tydligt avgränsat. Om skolan misslyckas med elevhälsan blir det utifrån den rådande diskursen synonymt med att skolsköterskan har misslyckats, trots att ansvaret för elevhälsan är delat mellan skolsköterska, rektor och övrig skolpersonal (Markkula & Hellström Muhli 2013).

Det är centralt att skolsköterskan samverkar med andra professioner inom skolan för att uppnå ett framgångsrikt hälsofrämjande arbete (Rising Holmström, Häggström & Kristiansen 2015). För att förbättra och arbeta med hälsofrämjande arbete på organisatorisk nivå efterfrågas en ökad förståelse för skolsköterskans roll och de förutsättningar som finns för det hälsofrämjande arbetet (Reuterswärd & Lagerström 2010). Skolsköterskor beskriver enligt Kostenius och Lundqvist (2021) en önskan att samarbeta och involvera skolpersonalen i det hälsofrämjande arbetet samtidigt som skolpersonalen uttrycker att tidsbrist är vanligt förekommande och i kombination med bristande kunskap är bidragande orsak till att arbetet inte prioriteras. Vidare beskrivs en avsaknad av stöd från skolledningen och det uttrycks en önskan att rektor ska prioritera det hälsofrämjande arbetet på skolan (Kostenius & Lundqvist 2021). Att skolsköterskan är en viktig samarbetspartner för skolpersonal och rektor är något som framkommer i en norsk studie av Helleve, Midthassel och Federici (2022), det visar sig även att relationen mellan rektorn och skolsköterskan är central.

PROBLEMFORMULERING

Som beskrivits ovan är skolan en verksamhet där förvaltningsstyrningen ökat under senare tid och där yrkesrollerna och ansvaret som följer av dessa är tydligt formaliserade. Inom offentlig verksamhet går den generella trenden mot ett generiskt ledarskap (Christensen & Læg Reid 2011). Skolledarskapet går i motsatt riktning och rektorsrollen är under professionalisering (Utbildningsdepartementet 2023; Augustsson & Håkansson Lindqvist 2021, s. 34; Leo 2010). Rektor är den som är ytterst ansvarig för elevhälsans verksamhet (SFS 2010:800) och därigenom ansvarig för skolsköterskans arbete på skolan. Den vetenskapliga kunskapen som rör rektorers ledarskap av elevhälsans verksamhet tycks trots detta vara begränsad till ett fåtal studier som redovisats ovan. De utmaningar som har identifierats rör bland annat rektorers kunskap inom hälso- och sjukvård (Berg & Clausson 2019, s. 278), att rektorerna uppfattar svårigheter med att leda skolsköterskan utifrån dennes autonomi samt utmaningar med att skolsköterskan har en målbild som inte överensstämmer med skolans (Törnsén 2014).

Utifrån den rådande professionaliseringen av rektorsuppdraget i kombination med den omfattande förvaltningsstyrningen av skolan som verksamhet är det centralt att den vetenskapliga kunskapen kring rektorers arbete även omfattar ledarskapet för elevhälsan. Denna studie ämnar bidra till ytterligare kunskap inom detta område. Utifrån studiens

begränsade omfattning avgränsas studien till att gälla rektorers upplevelse av att leda skolsköterskor. Utöver att denna kunskap är viktig utifrån professionaliseringen av rektorsuppdraget har den även en inverkan på hållbarheten inom skolledarskapet. Som beskrivits ovan är rektorsuppdraget utmanande och komplext (Johansson, Erlandsson & Dåderman 2014; Persson et al. 2021). En del i detta är att uppdraget är brett och rektor leder många olika professioner. Genom att öka kunskapen kring rektors utmaningar med att leda elevhälsan ökas förutsättningarna för ett hållbart skolledarskap.

SYFTE

Syftet med denna studie är att med professionsperspektivet som analysverktyg beskriva hur rektorer uppfattar sina förutsättningar att leda skolsköterskans arbete och att fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsoarbetet på skolan. Utifrån syftet har följande frågeställning definierats:

- Vilka utmaningar upplever rektorerna med att fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsan samt skolsköterskans arbete och hur kan dessa förstås utifrån ett professionsperspektiv?

TEORETISK REFERENSRAM

Nedan följer studiens teoretiska referensram. Inledningsvis introduceras professionsperspektivet och centrala begrepp med relevans för studien. Därefter följer en beskrivning av hur professionsperspektivet används som stöd vid analys och diskussion av studiens empiriska material.

Professionsperspektivet

Evetts (2011) definierar två idealtyper av logiker som styr det professionella arbetet: yrkesprofessionalism och organisationsprofessionalism. Framväxten av organisationsprofessionalismen hänger samman med att professionella i högre utsträckning arbetar i större organisationer. Liljegren och Parding (2016) definierar att skillnaderna mellan dessa logiker kan ses vad gäller styrning, grund för kontroll och synen på kunskap. Inom organisationer är det en balans mellan dessa två logiker och i den balansakten kan det uppstå spänningar. En allt för hög grad av yrkesprofessionalism inom offentlig verksamhet kan leda till svårigheter för organisationen, dels utifrån legitimiteten i att besluten från den politiska ledningen inte implementeras i verksamheten om de står i strid med professionens bedömningar. Dels kan en allt för hög grad av yrkesprofessionalism leda till svårigheter med att hålla de ekonomiska ramar som finns för verksamheten. En för hög grad av organisationsprofessionalism kan i stället utgöra ett hot mot de professionellas handlingsutrymme med ett för stort fokus på effektivitet och standardisering. En organisation som präglas av för hög grad av organisationsprofessionalism kan även få en tröghet i organisationen vilket leder till svårigheter att hantera individuella lösningar för situationer som uppstår (Liljegren & Parding 2016).

En skillnad mellan begreppen profession och befattning är att profession förutsätter teoretisk kunskap medan befattning handlar om hur den teoretiska kunskapen omsätts i praktiken (Augustsson & Håkansson Lindqvist, 2021 s. 31). Brante (2009) definierar att "Professioner är yrken som baserar sin verksamhet på vetenskaplig forskning" (Brante 2009, s.15) och skiljer på *klassiska professioner* och *semiprofessioner*. Klassiska professioner beskrivs som yrken vars status och inkomst är baserade på att de använder sig av vetenskaplig kunskap såsom exempelvis läkare. Semiprofessioner beskrivs som yrken som har några av attributen för en profession, men inte alla eller åtminstone inte i en hög omfattning, såsom exempelvis socialarbetare och sjuksköterskor (Brante 2009). Andrew Abbotts argumenterar i *The System of Professions* (1998) att professioner kan ses som egna sociala, relativt autonoma system, med egna logiker. Mellan de olika professionerna inom ett fält kan det råda konkurrens gällande vilken profession som ska äga jurisdiktionen för området, det vill säga vilken profession som skall äga rätten till fältet och hur det ska förstås. Abbotts teori har senare fått kritik framför allt vad gäller synen på professioner som autonoma system (Brante 2005). Den moderna utvecklingen av arbetsmarknaden med en högre grad av tvärprofessionellt arbete och inflytande från omvärlden på de professionella arenorna gör det allt svårare för professionerna att agera isolerat från omvärlden. Noordegraaf (2020) menar att forskningsfältet behöver anta ett nytt förhållningssätt kring vad professioner är och hur dessa skapas. Noordegraaf (2020) framhåller att i stället för att se denna utveckling som en uppluckring av professionalismen bör dessa i stället ses som en sammanlänkad professionalism (*connective professionalism*). Detta innebär att professionen skapas och utvecklas i relation till sin omgivning utan att detta föranleder att professionen tappar sin autonomi, kunskapsbas och auktoritet.

Professionsattribut som analysverktyg

För att ett yrke ska definieras som en profession kan fyra attribut urskiljas: vetenskaplig kunskapsbas, autonomi i yrkesutövandet, en kåranda samt att professionen ges ett erkännande av omvärlden. Genom detta kan ses att det är omvärlden som definierar professionen. Kunskapsbasen blir central genom att den är en förutsättning för att professionen ska kunna överleva över tid utifrån att professionens expertkunskaper erkänns som nödvändiga för att yrkesutövaren ska kunna svara mot omvärldens krav. Kåranda är de, inom en profession, existerande yrkesnormer som påbjuder ett särskilt agerande i yrkesutövandet. Även graden av autonomi för en profession är beroende av omvärlden, utifrån att det är omgivningen som definierar handlingsfriheten i yrkesutövandet (Berg & Håkansson Lindqvist 2021, ss. 22–23).

Den rådande politiska uppfattningen och viljeriktningen i Sverige är att rektorsprofessionen behöver utvecklas för att hantera de utmaningar som följer med rollen. En central del i detta är att stärka rektorsprofessionens kunskapsbas och yrkesskicklighet (Utbildningsdepartementet 2023; Skolkommissionen 2017). Utifrån detta används ovanstående professionsattribut som teoretisk referensram i analys och diskussion av studiens empiriska material som stöd i förståelsen av rektorernas utmaningar.

METOD

I detta kapitel beskrivs vilken metod som har använts under studiens genomförande. Kapitlet inleds med ett avsnitt som beskriver studiens ansats, därefter följer urvalet av studiens respondenter. Efter detta följer avsnitten datainsamling och dataanalys som beskriver hur studiens empiriska material har samlats in och bearbetats. Avslutningsvis beskrivs författarnas förförståelse och de etiska överväganden som har gjorts i samband med studien.

Ansats

Utifrån att studien syftar till att undersöka rektorernas egna uppfattningar och upplevelser av sina möjligheter att leda skolsköterskan inom elevhälsan är detta en kvalitativ studie. Den kvalitativa ansatsen är lämplig när studien berör människors tänkande, lärande, vetande, handlande eller människors beskrivning av sina upplevelser eller erfarenheter (Kvale & Brinkman 2014, s. 28). Författarna hade en ambition att börja i empirin och intervjuguiden är således framtagen utifrån den tidigare forskningen på området och utifrån det preliminära syftet för studien med en inledande induktiv ansats. Vid analysen av resultatet blev det tydligt att professionsperspektivet var en lämplig ram för analysen av och förståelsen för resultatet. Studien antog därefter ett deduktivt förhållningssätt vilket är möjligt i kvalitativ metod där det inte alltid är tydligt om det rör sig om en induktiv eller deduktiv ansats, utan det kan i stället röra sig om ett resonemang mellan dessa (Henricsson & Billhult 2017, s. 114).

Urval

För att kunna genomföra ett urval av deltagare till studier upprättas inklusionskriterier och exklusionskriterier. Deltagarna till studien valdes inte ut slumpmässigt utan för att svara på studiens syfte valdes rektorer ut, detta beskrivs av Henricson och Billhult (2017, s. 116) som ett strategiskt urval. Deltagarna i studien benämns i texten som rektorer. Inklusionskriterierna för deltagande i studien var att personen skall vara anställd som rektor vid en skolenhet i offentlig verksamhet samt ha varit yrkesverksam som rektor minst 1 år. I studien exkluderas deltagare som kände någon av författarna. I denna studie definierades begreppet kände till att avse personer som har en nära privat eller personlig relation. En privat eller nära relation kan ha en inverkan på vilken information som informanten vill delge under en intervju, vilket kan ha en inverkan på studiens resultat (Polit & Beck 2016, s. 324).

Deltagare

I studien deltog 10 rektorer. För att bibehålla deltagarnas konfidentialitet presenteras inte rektorerna var och en för sig utan här följer en samlad beskrivning av studiens deltagare. Av rektorerna som deltog i studien var 8 kvinnor och 2 män. Rektorerna hade olika yrkesbakgrund, 8 hade sin bakgrund som ämneslärare, 1 var speciallärare och 1 var psykolog. Samtliga rektorer har fullgjort rektorsprogrammet. Den yngsta rektorn var 42 år och den äldsta 62 år. Rektorerna har mellan 1½ - 31 års erfarenhet av att arbeta som rektor, medelvärdet var 14 års erfarenhet. Ingen av informanterna hade någon privat eller nära relation till författarna. I resultatpresentationen har rektorerna fått fingerade namn.

Datainsamling

Utifrån att informanterna i egenskap av rektorer är de som är ansvariga för skolenheten ställdes frågan om deltagande i studien direkt till rektorerna. Information om studiens syfte, tillvägagångssätt och etiska övervägande gick ut via mejl i februari 2023 där även förfrågan om deltagande ställdes i bifogat missivbrev (Bilaga 1). Förfrågan om deltagande gick ut till 57 rektorer i tre olika kommuner i Sverige. Ett andra utskick gjordes efter fyra veckor till de rektorer som inte svarat på första utskicket. Därefter samtyckte 10 rektorer att delta i studien. Datainsamling skedde under februari - april 2023 genom intervjuer för att i enlighet med Danielson (2017, s. 143) skapa förståelse för informantens egen upplevelse och erfarenhet. Intervjuerna var semistrukturerade och författarna anpassade således intervjun efter det som framkom i den enskilda intervjun. Författarna valde att använda en intervjuguide (Bilaga 2) som testades i enlighet med Danielson (2017, s. 149) i en provintervju. Intervjuguiden användes som stöd i samtliga intervjuer. Platsen för intervjun valdes i samråd med rektorerna. Sju av intervjuerna skedde genom fysisk träff och tre genomfördes digitalt via Teams. Lokalerna som användes uppfattades som ostörda. I en av intervjuerna gjordes ett kortare avbrott för ett telefonsamtal. Intervjuerna genomfördes enskilt av författarna och varade mellan 48 och 89 minuter. Intervjuerna spelades in med informanternas tillåtelse och den författare som genomförde intervjun var den som transkriberade intervjutexten ordagrant i anslutning till intervjuens genomförande. Därefter läste båda författarna det insamlade materialet upprepade gånger för att kunna ta ut de meningsbärande enheterna.

Dataanalys

Det insamlade materialet analyserades utifrån Elo och Kyngäs (2008) kvalitativa innehållsanalys med induktiv ansats. Modellen innebär att dataanalys genomförs utifrån följande steg: öppen kodning, skapande av kategorier och abstraktion. Modellen lämpar sig väl för att analysera transkriberade intervjuer och syftar till att göra större textmassor mer lättöverskådliga och därmed möjliga att analysera. Genom kategorierna skapas en djupare förståelse för det fenomen som undersökts och ligger till grund för studiens resultat (Elo & Kyngäs 2008). Modellen består av tre faser: förberedelsefas, organisering och rapportering. I förberedelsefasen väljs en analysenhet ut för noggrann läsning. Organiseringsfasen innefattar att materialet kodas med öppen kodning. Koderna är relaterade till studiens syfte. Koderna ligger sedan till grund för kategorierna (Elo & Kyngäs 2008). Rapporteringsfasen innebär att analysprocessen redovisas och beskrivs tillsammans med resultatet i studien (Elo & Kyngäs 2008). Båda författarna läste det insamlade materialet upprepade gånger för att kunna ta ut de meningsbärande enheterna och få en förståelse för helheten i materialet. Meningar eller stycken som svarade på studiens syfte identifierades var för sig och därefter gjordes gemensamma reflektioner och justeringar under hela analysprocessen. Avslutningsvis gjordes ytterligare en kategorisering där de identifierade koderna knöts till professionsattributen. Handledaren har under analysprocessen varit delaktig genom att granska processen och resultatet. Exempel på analysprocessen visas i tabell 1.

| Meningsbärande enhet | Kategori | Kod | Professionsattribut |
|---|-------------------|--------------------------------|---------------------|
| ”Jag behöver inte vara skolsköterskans chef, det behöver jag inte, och det är nästan bara bra så jag slipper den medicinska lagstiftningen där va (skratt). Det är så mycket med den lagstiftningen som jag nästan är glad för att jag inte behöver sätta mig in i. Jag har nog med allt annat.” (Fredrik) | Rektors kompetens | Undslippa medicinskt ledarskap | Kunskapsbas |
| ” Ja (skratt), det är det jag säger att det är mycket lättare för mig eftersom jag redan har jobbat, jag förstår det uppdraget fullt ut och jag äger det uppdraget. Skolsköterskans uppdrag äger jag inte. Det är väldigt liten utbildning jag fått i det. Och det är det som jag också känner är svårt för mig. Hur ska jag i ett samtal med dig kunna stimulera och motivera att driva och utveckla dig att bli ditt bästa jag och i din roll?” (Gunilla) | Rektors kompetens | Medicinsk kompetens | Kunskapsbas |

Tabell 1. Exempel på analysprocessen

Förförståelse

Studien inspireras av flera års erfarenhet inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och elevhälsa. En av författarna är distriktssköterska med flera verksamma år som skolsköterska, den andra författaren är socionom med erfarenhet av att leda olika professioner inom vård- och omsorg.

Etiska överväganden

En studie som genomförs inom ramen för avancerade studier på en högskola eller universitet är undantagna från lagen om etikprövning för forskning som avser människor (SFS 2003:460). Det föreligger dock en fortsatt skyldighet att följa de forskningsetiska principerna. Forskningsetik har sin grund i fyra etiska huvudkrav (Vetenskapsrådet 2017). Det första kravet handlar om att informanterna har rätt till muntlig och skriftlig information som rör studiens syfte och innehåll. Vidare skall informanterna informeras om att deltagande i studien är frivilligt, att deltagandet är anonymt samt att informanterna har rätt att avbryta sitt deltagande i studien utan att ange orsaken till detta. Det andra kravet är samtyckeskravet. Detta innefattar att informanterna skall lämna sitt samtycke till deltagande i studien innan studien genomförs. Samtyckeskravet innefattar även att informanten ska ha möjlighet att själv avgöra sitt deltagande i studien samt att informanten inte skall utsättas för otillbörlig påtryckning om denne önskar avbryta sitt deltagande (Vetenskapsrådet 2017). I denna studie har informanterna lämnats information

om studiens syfte och innehåll samt förutsättningarna för deltagande i studien genom missivbrev som skickades till informanterna med förfrågan om deltagande. Vidare har denna information upprepats muntligen innan intervjuerna inleddes. Samtycke till deltagande har inhämtats muntligen i samband med intervjutillfällena. Det tredje kravet är konfidentialitetskravet, vilket innebär att materialet skall behandlas och förvaras på ett sådant vis att informanterna inte skall kunna identifieras. Det fjärde kravet är nyttjandekravet, vilket innebär att materialet som insamlats i studien skall förvaras på ett sådant vis att otillbörliga inte får tillgång till materialet samt att materialet endast används i den studie som det insamlats för (Vetenskapsrådet 2017).

RESULTAT

Resultatet av studien presenteras utifrån de fyra professionsattributen *kunskapsbas*, *autonomi*, *erkännande av omvärld* och *kåranda*. I tabell 2 (se nedan) presenteras de olika kategorier och koder som kopplats till respektive professionsattribut.

| Resultatöversikt | | |
|----------------------------|---|--|
| Professionsattribut | Kategori | Kod |
| Kunskapsbas | Rektors kompetens | Medicinsk kompetens Rektors förhållningssätt till elevhälsoarbete Undslippa medicinskt ledarskap |
| | Rektors utmaningar | Organisatoriska faktorer Olika språk ”Vi och dem” |
| Autonomi | Rektors agerande i sitt ledarskap | Ingen skillnad i ledarskap Leder och fördelar arbetet Samverka i gemensamma beslut Ledarskapsnormer och ideal |
| Erkännande av omvärld | Rektorsuppdragets komplexitet | Korstryck Brett uppdrag |
| Kåranda | Rektors intentioner | Elevhälsans kvalitet Helhetsbild och Samsyn |
| | Rektors förväntningar på skolsköterskan | Skolsköterskans egenskaper Skolsköterskans medicinska insats Skolsköterskan som ”allt i allo” |

Tabell 2. Översikt över kategorier och koder

Kunskapsbas

Inom detta avsnitt redovisas den del av resultatet som behandlar rektors expertkunskaper och kompetens kopplade till att leda skolsköterskan specifikt och mer generellt fullgöra sitt uppdrag som ytterst ansvarig för skolan som helhet. De två kategorier som har identifierats i materialet är: *Rektors kompetens* samt *Rektors utmaningar*.

Rektors kompetens

Inom kategorin rektorns kompetens har koderna *medicinsk kompetens*, *rektors förhållningssätt till elevhälsoarbete* samt *undslippa medicinskt ledarskap* identifierats.

Medicinsk kompetens

Rektorerna som deltar i studien har olika yrkesbakgrund innan de har tagit anställning som rektor. Övervägande del av rektorerna har sin yrkesbakgrund inom det pedagogiska området, vilket rektorerna menar påverkar deras förutsättning att leda skolsköterskorna i deras dagliga arbete. Rektorerna framhåller att avsaknaden av den medicinska kompetensen leder till svårigheter med att motivera, stimulera och stödja elevhälsans personal samt att utveckla elevhälsans verksamhet. Rektorerna beskriver att de upplever en avsaknad av insyn kring vad som egentligen är professionerna inom elevhälsans uppdrag. Rektorerna beskriver att de har lättare att leda de pedagogiska professionerna inom skolan utifrån att de har en djupare kunskap kring det arbetet utifrån den egna erfarenheten.

” Ja (skratt), det är det jag säger att det är mycket lättare för mig eftersom jag redan har jobbat, jag förstår det uppdraget fullt ut och jag äger det uppdraget. Skolsköterskans uppdrag äger jag inte. Det är väldigt liten utbildning jag fått i det. Och det är det som jag också känner är svårt för mig. Hur ska jag i ett samtal med dig kunna stimulera och motivera att driva och utveckla dig att bli ditt bästa jag och i din roll?” (Gunilla)

Rektorerna beskriver att de uppfattar att de medicinska uppgifterna som ingår i skolsköterskans uppdrag är fasta, att rektorerna saknar kompetens för att leda och styra de medicinska uppgifterna. Rektorerna beskriver att det är någonting som man som rektor behöver förhålla sig till. Rektorerna uttrycker även att de upplever att de inte har kompetens för att stödja skolsköterskan i sin professionsutveckling. Rektorerna beskriver också att deras låga medicinska kompetens har en negativ inverkan på rektorernas strävan i att skapa en samsyn och helhetsbild på skolan för elevernas bästa.

Rektors förhållningssätt till elevhälsoarbete

Rektorerna beskriver att den enskilde rektorns intresse för elevhälsoarbetet på skolan har en inverkan på hur elevhälsoarbetet på skolan leds och organiseras. Rektorerna beskriver att det finns en risk att rektorer generellt har ett stort fokus på kunskapsinhämtningen och det pedagogiska arbetet och att detta prioriteras högre än elevhälsans arbete vad gäller tid och engagemang i rektorns arbete, och att detta kan bero på rektorns egen

utbildningsbakgrund. Detta kan då medföra utvecklingen av elevhälsans arbete inte drivs framåt.

” Och mycket så kan det va och tyvärr är det så med oss skolledare, om jag är mycket intresserad av elevhälsa, eller intresserad det borde alla vara, så drivs detta. Men vi har rektorer som inte har det intresset” (Fredrik)

Rektorerna framhåller även att det ibland kan vara så att rektor prioriterar att använda sina resurser för att anställa pedagogiska professioner och då prioriterar bort professionerna inom elevhälsan.

Undslippa medicinskt ledarskap

Rektorerna som inte har en skolsköterska anställd utan som har en central elevhälsa där det finns en elevhälsochef beskriver att de upplever det som positivt. Rektorerna beskriver att de tycker att det är positivt att de inte behöver ha så djup kunskap om lagstiftningen som styr den medicinska kompetensen. Vidare beskrivs att rektors uppdrag är väldigt komplext och innefattar många delar och att rektorerna därför ser det som en fördel om det är en annan funktion som kan ta det ansvaret.

”Jag behöver inte vara skolsköterskans chef, det behöver jag inte, och det är nästan bara bra så jag slipper den medicinska lagstiftningen där va (skratt). Det är så mycket med den lagstiftningen som jag nästan är glad för att jag inte behöver sätta mig in i. Jag har nog med allt annat” (Fredrik)

Sammanfattning rektors kompetens

Av resultatet framkommer att rektorerna upplever att de inte har en tillräcklig medicinsk kompetens för att leda skolsköterskan i det medicinska uppdraget, samtidigt som rektorerna beskriver att den medicinska delen i skolsköterskans uppdrag är fasta rutiner som rektorerna inte kan påverka. Rektorerna beskriver att en utmaning med att sakna expertkunskaper inom det medicinska området är att de inte kan stimulera och leda skolsköterskan i sitt uppdrag. Rektorerna beskriver att rektorernas intresse för elevhälsans arbete och skolsköterskornas medicinska uppdrag är individuellt och har inverkan på hur rektor bedriver arbetet på skolan.

Rektors utmaningar

Inom kategorin rektors utmaningar har koderna *organisatoriska faktorer*, *olika språk* samt *”Vi och Dem”* identifierats och redovisas nedan.

Organisatoriska faktorer

Rektorerna upplever att det är flera organisatoriska faktorer som påverkar deras förutsättningar för att leda skolsköterskans arbete. Rektorerna beskriver bland annat att skolsköterskans fysiska placering på skolan har en påverkan. Detta påverkar dels hur kontakten mellan skolsköterskan och rektor fungerar, dels skolsköterskans kontakt med

lärare och tillgänglighet för eleverna. Rektorer beskriver även att det är viktigt att det finns en kontinuitet i elevhälsoteamet för att det ska finnas förutsättningar för ett gott samarbete. Detta utifrån att det finns en tydlighet i förväntningarna både från rektor och från personalen inom elevhälsan. Rektorer beskriver att en för hög personalomsättning medför att det inte upprättas en kontinuerlig kontakt och förtroende mellan de olika professionerna.

”Jag har fått ha samma team länge. Jag vågar knappt säga de, för då är det någon som tar dem ifrån mig. A men det är så `rör inte min grupp’ (skratt). (...) Hade jag fått en nytt gäng varje år, då hade jag fått börja om och börja om.” (Emma)

Rektorer upplever att de ibland inte har ekonomiska förutsättningar att ha en tillräcklig elevhälsa. Dels kan detta bero på elevunderlaget, att rektor bara har skolsköterska ett visst antal dagar per vecka, vilket rektorer uppfattar som negativt då det inte blir en kontinuitet för eleverna. Rektorer har mandat att själva välja att utöka de personella resurserna inom elevhälsan, men detta är ingenting som ryms inom budget. Dels kan det även bero på att rektor väljer att prioritera pedagogiska professioner i stället för professionerna inom elevhälsan.

”Man får ju inte mer tid för att man har de här utmaningarna. Då får jag till svar att skolan kan köpa mer tid. (tystnad) Men det vill jag ju inte” (Doris)

Utöver de utmaningar som rektor ser med de ekonomiska förutsättningarna så beskriver rektorer även att det finns en utmaning med att hitta elevhälsopersonal som överensstämmer med rektors förväntningar. Detta resultat redovisas mer utförligt nedan under rubriken *Rektors förväntningar på skolsköterskan*.

Elevhälsan kan organiseras på olika vis och rektorer lyfter att fördelen med en central elevhälsa är att skolsköterskan får kollegor som arbetar med samma arbetsuppgifter och därigenom stöd med professionsutvecklingen. I en central elevhälsa är ofta elevhälsochefen någon med medicinsk kompetens vilket rektorer också lyfter som en fördel. Det som rektorer lyfter som negativt med en central elevhälsa är att elevhälsan då hamnar utanför skolenhetens organisation. Rektor saknar då möjlighet att i lika stor utsträckning påverka arbetet samt ha insyn i elevhälsans verksamhet.

Olika språk

Rektorer upplever att det finns en utmaning inom skolan att professionerna talar olika språk. Rektorer upplever att det utifrån detta kan finnas en risk att skolans olika professioner arbetar mot olika mål samt att det finns svårigheter med att kommunicera mellan professionerna inom skolan. Rektorer uttrycker en vilja att arbeta mot att det finns ett gemensamt språk inom skolan. Särskilt tydligt blir olikheten i språket mellan elevhälsans medicinska insats och den pedagogiska personalen inom skolan.

”Jag vill ju att det ska bli bra för skolan, men det är utifrån den målbilden som vi har. Och vill man inte jobba utifrån den målbilden, det är klart att det är rimligt att man då måste tänka `är du på rätt arbetsplats?`. Alltså vi förväntar oss att alla ska prata samma språk på den här skolan, men är det okej att några är undantagna då?”

(Christer)

Rektorerna beskriver att förekomsten av olika språk inom skolan även har en koppling till att professionerna har olika referensramar och olika syn på problem som uppkommer. Det kan exempelvis handla om vad som kan anses ingå i skolans uppdrag, vilket gör att det blir särskilt viktigt med en dialog och tydlighet mellan professionerna kring vilka förväntningar som finns på uppdraget. Rektorerna beskriver att detta blir centralt både för det interna arbetet inom skolan och för samverkan ut på vårdnadshavare och andra aktörer utanför skolan.

”Det är särskilt viktigt när man har en sån roll att man är den enda på en skolenhet, att man förstår varandra och att man har en dialog om uppdraget, så är det” (Anna)

”Vi och Dem”

Rektorerna beskriver ibland elevhälsan som en subgrupp inom skolan och inte som en integrerad del av skolverksamheten. Samtidigt uttrycker rektorerna att det finns en tydlig strävan mot att elevhälsan skall vara en integrerad del av skolans arbete. Skolsköterskans arbete beskrivs som en stödfunktion där en del av funktionens värde är att stötta de pedagogiska professionerna i sitt arbete. Skolsköterskan beskrivs som ansvarig för att säkerställa att denne blir en integrerad del av skolan genom att exempelvis interagera med skolpersonalen och eleverna. Rektorerna beskriver utmaningar med att motivera skolsköterskan till detta.

”För vi är mer intresserade av ha någon, är det någon som faktiskt är intresserad av att arbeta tillsammans med lärarna? På riktigt? Alltså är man intresserad av att vara ute i arbetslagen och träffa ungdomarna och arbeta förebyggande och hälsofrämjande eller är man intresserad av att mer kanske sitta på sitt kontor” (Christer)

Rektorerna beskriver att det finns en utmaning med att elevhälsans professioner både förväntas tänka utifrån sin egen profession, men samtidigt gå utanför denna. Rektorerna uppfattar att detta är någonting som kan vara utmanande och svårt för elevhälsans professioner samtidigt som rektorerna beskriver det som eftersträvansvärt.

”Vi kom lång med det i (annan kommun), att man tänkte bort sin egen profession samtidigt som man måste tänka i sin egen profession också va. Men det här med att kurator eller skolsköterska kan gå in och tycka om något som inte är deras profession, va. Det är bra.”

(Fredrik)

Sammanfattning rektors utmaningar

Rektorerna beskriver att det finns flera saker som är utmanande i att fullgöra sitt uppdrag som ytterst ansvarig för skolans verksamhet och med att leda elevhälsan. Rektorerna beskriver att det är flera organisatoriska faktorer som påverkar detta. Ekonomiska förutsättningar, fysisk placering av skolsköterskan och antalet dagar i verksamheten samt den kompetens som enskilda medarbetare besitter är orsaker som nämns. Rektorerna beskriver även att det finns utmaningar med att professionerna inom skolan använder sig av olika språk och genom detta förstår olika problem som uppstår inom skolan på skilda vis. Vikten av kontinuitet i teamet framkommer och rektorerna beskriver att omsättningen på personal är en utmaning i arbetet med att skapa förtroende och ett gott samarbete mellan professionerna. Rektorerna beskriver även en utmaning med att skolsköterskan och elevhälsan inte är en integrerad del av skolan och att det inom skolans professioner kan finnas en diskrepans i målbilden av uppdraget.

Autonomi

I detta avsnitt redovisas den del av resultatet som kopplas till rektorernas autonomi i sin profession. Hit knyts kategorin *rektors agerande i sitt ledarskap*.

Rektors agerande i sitt ledarskap

Kategorin rektors agerande i sitt ledarskap har följande koder: *Ingen skillnad i ledarskap, Leder och fördelar arbetet, Samverka i gemensamma beslut* och *ledarskapsnormer/ideal*.

Ingen skillnad i ledarskap

Rektorerna i studien beskriver att de inte gör någon skillnad i sitt ledarskap för de olika professionerna som finns inom skolan. Rektorerna beskriver att det finns en grund i ledarskapet som är lika oberoende av profession, och att det är någonting som de ser som väsentligt i sitt uppdrag.

”Mm, alltså jag skulle säga att ledarskapet är detsamma om jag leder elevhälsopersonal eller om jag leder min egen, alltså de som jobbar på skolan. Det är samma liksom, jag tänker inte att jag gör någon skillnad” (Emma)

Leder och fördelar arbetet

Rektorerna beskriver att de utifrån sin roll som rektor har mandat att leda skolsköterskan i dennes arbete och fördela arbetsuppgifter. Rektorerna beskriver att detta gäller oavsett om rektor är skolsköterskans närmsta chef eller om denne är anställd av en central

elevhälsa. Rektorererna upplever att det finns vissa svårigheter med att leda skolsköterskan i sitt uppdrag utifrån att de inte alltid har en fullständig förståelse för var uppdraget som skolsköterska innebär.

”Det jag kan se är att förståelsen för uppdraget är en utmaning, jag såg det då och jag ser det nu. Och faktiskt inte som chef, utan utifrån att kunna leda och fördela arbetet på ett bra sätt. Både utifrån ett arbetsgivarperspektiv men också som rektor” (Gunilla)

Rektorererna beskriver, som tidigare nämnts, den medicinska delen av skolsköterskans uppdrag som fast. Här beskriver rektorererna att de inte kan leda skolsköterskan och fördela hennes arbete utan att rektorererna behöver förhålla sig till skolsköterskans medicinska uppdrag och att det är tiden utöver skolsköterskans medicinska uppdrag som rektorererna kan styra över.

”Den centrala uppgiften för skolsköterskan, det är ju egentligen den som styr hur mycket tid som finns över till annat. Så därav minskar ju utrymmet att leda” (Ida)

Rektorerernas mandat att leda skolsköterskan beskrivs av rektorererna som tillräckligt och rektorererna beskriver att de litar på att skolsköterskan sköter sitt uppdrag på ett självständigt vis. Ingen av rektorererna som deltar i studien beskriver att de, inom ramen för skolsköterskans medicinska uppdrag, har använt sig av sitt mandat för att åstadkomma en förändring i skolsköterskans arbete.

”Men jag har aldrig behövt och aldrig känt att jag behöver gå in och ändra någonting som rör skolsköterskans arbete, aldrig” (Fredrik)

Samverka i gemensamma beslut

Rektorererna beskriver att det är rektorns mandat att fatta beslut som rör elevhälsans arbete på skolan. Rektorererna beskriver att de som stöd i sitt beslutsfattande när det gäller elevhälsan förlitar sig på den expertkunskap som de olika professionerna inom elevhälsan besitter, som vägledning för sitt beslutsfattande.

”Därför är det viktigt, även om man är ensam om att fatta ett beslut så är det väldigt viktigt att man har undersökt med många olika funktioner, stödfunktioner, innan man tar det som ytterst ansvarig” (Gunilla)

Rektorererna beskriver att beslutsfattandet ofta grundar sig i att skolans olika professioner resonerar kring frågan tillsammans och att beslutet oftast faller sig naturligt. Rektorererna beskriver samtidigt en utmaning i att inte själv besitta den kompetensen som krävs för att fatta besluten, men ändå vara den som behöver ansvara för de beslut som fattas.

”Alltså kompetensen finns inom vårdsektorn, men ingen fattar beslut. Ingen, ingen, ingen vill stå för beslutet. Och vem är det som måste stå för beslutet? Jo det är rektorn, som egentligen absolut inte kan det”
(Christer)

Ledarskapsnormer och ideal

Rektorerna beskriver att de agerar i sitt ledarskap genom att visa tillit till elevhälsans personal. Rektorerna beskriver att de har en hög tillit till att professionerna inom elevhälsan kan sitt uppdrag och att de själva kan bedöma hur deras uppdrag bäst utförs. Rektorerna beskriver att det är centralt att man som rektor skapar förutsättning för delaktighet och engagemang hos medarbetarna.

”Det är modernt nu, med tillitsbaserat ledarskap och det är ju faktiskt så jag är som människa. Har jag bett dig göra någonting och vi har beslutat och bestämt, så tänker jag att det blir så. Jag har inget behov av att springa och kontrollera dig, däremot har jag behov av koll”
(Emma)

Rektorerna uppger att när de går in och leder elevhälsans personal så handlar det oftast om normerna och värderingarna på en skola, elevsynen. Rektorerna beskriver det som viktigt att samtliga professioner inom skolan har en förmåga att se till elevens bästa och att man har en förståelse för att det är för eleverna man finns till.

”Man kanske har jobbat på ett visst sätt, där man kanske tänker att man bara plockar bort elever som är ett problem. Man tänker att nu kommer någon annan och löser mitt problem. Så det här är ju en tankevända som bara den. Jag kan inte säga att den är färdig än, utan vi jobbar stenhårt med det här” (Bodil)

Sammanfattning rektors agerande i sitt ledarskap

Rektorerna beskriver sammantaget att de inte gör någon skillnad i ledarskapet för skolsköterskan och andra professioner inom skolan. Rektorerna beskriver att de förlitar sig mycket på skolsköterskans profession. Rektorerna beskriver att de har mandat att leda och fördela skolsköterskans arbete men att de inte ser det som möjligt att leda skolsköterskan i det medicinska uppdraget. Rektorerna beskriver att de har mandat att fatta beslut som gäller elevhälsans arbete, men att de inte gör detta självständigt. Beslutsfattandet sker i stället som ett gemensamt arbete där de olika professionerna inom skolan är delaktiga. Rektorerna beskriver även att det finns en utmaning med att de själva inte besitter den medicinska kompetensen men behöver vara ansvarig för beslut som fattas inom detta område.

Erkännande av omvärld

Nedan följer den del av resultatet som kopplas till professionsattributet erkännande av omvärld. Den kategorin som redovisas nedan är *rektorsuppdragets komplexitet*.

Rektorsuppdragets komplexitet

Till kategorin rektorsuppdragets komplexitet har följande koder identifierats: *Korstryck* och *brett uppdrag*.

Korstryck

Rektorererna beskriver att det finns många olika förväntningar på rektorsuppdraget. Förväntningarna kommer från staten genom de olika lagstiftningarna som styr verksamheten, från vårdnadshavare till elever, från eleverna, från samverkanspartners såsom den regionala hälso- och sjukvården, från medarbetare och från de kommunala politikerna. Rektorererna benämner dessa krav som korstryck eller hamburgeffekten. Rektorererna beskriver hanteringen av dessa, ibland motstridiga krav, som utmanande och att rektorererna utifrån dessa ibland behöver göra obekväma val. Rektorererna beskriver att uppdraget utifrån korstrycket ibland kan upplevas som ett omöjligt uppdrag.

”Jag tror de är, de är liksom mission impossible. Det går inte. Det är så mycket krav från olika håll. Du har krav från kommunen med budget i balans och att eleverna ska ha full måluppfyllelse, och sen har du krav från staten att alla elever ska ha det stöd de behöver. Och har du då inte budget i balans, då blir de det här korstrycket mellan stat och kommun. Så då vet man inte vilket ben man ska stå på och sen föräldrar, stress, mycket ja många elever och lärare som har det tufft och jobbigt. Ja, man mäktar inte med helt enkelt” (Bodil)

Brett uppdrag

Rektorererna i studien upplever rektorsuppdraget som oerhört brett och innefattande av väldigt många olika typer av uppgifter. Rektorererna beskriver det pedagogiska ledarskapet, att vara ute i skolan och i verksamheterna, som det som rektorererna uppskattar mest i sitt uppdrag och det de skulle vilja lägga sin tid på. Samtidigt beskriver rektorererna att den delen av uppdraget ofta behöver prioriteras bort till följd av andra arbetsuppgifter. Framför allt beskriver rektorererna att det är mycket administrativa uppgifter som tar deras tid i anspråk.

”Jag tror alla kan skriva under på att det man tycker är roligast är att vara ute i verksamheten och se vad som pågår i klassrummen och vara med och observera och vara med i elevernas skola. Men det är väl det som är en utmaning för många att det administrativa tar väldigt mycket tid” (Anna)

Rektorererna upplever även ansvaret för medarbetarnas arbetsmiljö som omfattande och stundvis svårt att hantera på ett tillfredställande vis. Flera av rektorererna beskriver att

rollen har utvecklats på senare år till att innefatta ett större fokus på medarbetarnas arbetsmiljö och att rektorerna förväntas vara ett närmare stöd för medarbetarna vilket leder till en ökad belastning för rektorerna. Utifrån rektorsuppdraget förväntas rektorerna ha ett helhetsperspektiv för skolan, vilket gör att rektorerna upplever att de ibland förväntas ta beslut som går emot de förväntningar som finns på rektor.

”Ja, det gäller alltså att. En rektor, man får inte vara rädd för fan själv faktiskt, så är det. För att, det är ju inte, att vara chef det är inget jobb man tar för att vara älskad precis” (Bodil)

Rektorerna upplever även att rollen som rektor innebär att man faktiskt har det yttersta ansvaret för de beslut som rör den egna skolenheten. Rektorerna har en upplevelse av att de kan få stöd av sin egen chef eller av kollegor, men att det inte innebär att någon annan tar över ansvaret för vissa frågor. Stödet som rektorerna upplever är snarare en typ av guidning eller rådgivning, medan ansvaret för frågor som rör den egna skolenheten kommer tillbaka till rektor för beslut. Nedan citat är svaret från en rektor på frågan om denne känner att den kan ta stöd av sin chef.

”Ja, men jo, det gör jag men det är klart att jag gör. Men, men saken är fortfarande den att det ligger hos rektor. Ju, det ramlar alltid tillbaka någonstans ner till skolans nivå. Det kan vara där uppe och vända, men sen kommer det ner igen” (Christer)

Sammanfattning rektorsuppdragets komplexitet

Rektorerna upplever att omvärldens krav på deras uppdrag är många och stundvis motstridiga. Rektorerna beskriver att det finns många förväntningar på hur rektorerna ska utföra sitt uppdrag och att rektorerna ibland behöver prioritera vilka förväntningar de skall uppfylla. Rektorerna beskriver även rektorsuppdraget som ansvarsfyllt, med många olika uppgifter. Rektorerna upplever att de behöver prioritera i sina uppgifter och att det inte sällan blir de administrativa uppgifterna som tar upp huvuddelen av tiden. Rektorerna beskriver att rollen som rektor innefattar att ha det yttersta ansvaret för alla beslut som rör skolan vilket medför en svårighet i att avlastas i ansvar för besluten.

Kåranda

I materialet har kategorierna *rektors intentioner* samt *rektors förväntningar på skolsköterskan* knutits till detta professionsattribut. Dessa kategorier hade inledningsvis den gemensamma beteckningen ”Vad vill rektorerna” vilket bedöms återspegla rektorernas upplevelse av kårandan.

Rektors intentioner

Koderna som har identifierats inom kategorin rektors intentioner är: *Elevhälsans kvalitet* samt *Helhetsbild och samsyn*.

Elevhälsans kvalitet

Rektorerna beskriver att det som de ser som en elevhälsa av god kvalitet är att elevhälsan arbetar systematiskt med uppföljning av de insatser som vidtas inom elevhälsan. Rektorerna beskriver att det har blivit tydligare att elevhälsans arbete skall ingå i det systematiska kvalitetsutvecklingsarbetet på skolan. Flera rektorer upplever att det finns en tendens att man inom elevhälsoarbetet hamnar i att lösa akuta problem som uppstår. Rektorerna upplever att elevhälsoarbetet skulle få en högre kvalitet om arbetet i stället kunde inriktas på förebyggande och hälsofrämjande arbete. Rektorerna beskriver en önskan om att elevhälsans arbete skall riktas både mot enskilda individer inom skolan som behöver stöd, grupper där särskilda insatser behövs och förebyggande på organisatorisk nivå. Rektorerna som deltar i studien har olika upplevelse av hur väl elevhälsoarbetet på deras skola/skolor fungerar.

”Det som gör att det är av god kvalitet är att de jobbar på olika nivåer. Både på individ, grupp och organisationsnivå. Och att det flyter i varandra, om man säger så. Att det finns ett flöde mellan de olika nivåerna” (Anna)

Helhetsbild och Samsyn

Rektorerna beskriver att elevhälsoarbetet är större än det arbete som utförs av elevhälsoteamet, att det är ett arbete som pågår på hela skolan och involverar all skolpersonal. Rektorerna upplever att det är viktigt att det på skolan finns en samsyn. Rektorerna beskriver elevsynen som central och uttrycker en önskan om att medarbetarna på skolan skall förstå och känna att de finns där för eleverna. Rektorerna upplever att elevhälsoarbetet som bedrivs på skolan är beroende av de olika funktionerna som finns på skolan och menar att detta innebär att om en funktion inte fungerar så påverkar detta hela skolans elevhälsoarbete.

”Alltså egentligen har vi ju stora möjligheter att tillsammans göra ett gott jobb för barnen, det tycker jag. Men då, alltså alla kugghjulen måste ju snurra för att det ska bli optimalt” (Doris)

Rektorerna beskriver att de olika professionerna inom skolan kan ha en utmaning med att hitta en samsyn. Rektorerna framhåller det som centralt att samtliga medarbetare inom skolan verkligen vill arbeta på en skola och förstår vad det innebär. Flera rektorer framhåller att det kan vara en utmaning vid rekrytering att potentiella medarbetare utan tidigare erfarenhet från skolan har andra förväntningar på vad arbetet och uppdraget inom en skola innebär. En av rektorerna som har en central elevhälsa lyfter utmaningen med att denne inte är med och rekryterar elevhälsans personal och då inte kan förklara för personen vad denne har för förväntningar.

”Den personen som kommer hit, vad har den för förväntansbild? Den kan ju tro att den ska gå in och ska göra det och sen så hamnar den i något helt annat. Det är ju inte konstigt att det blir konstigt ju. Det är ju nästan elakt” (Christer)

Rektorerna upplever att en viktig del i att finna en samsyn är att funktionerna som arbetar inom skolan både kan arbeta inom och utom sin profession. Att medarbetarna har förmåga att både se och analysera utmaningarna utifrån den egna professionen, men att förmågan även finns att kliva utanför professionen och göra det som är bäst för eleven utifrån en helhetssyn. Rektorerna beskriver detta som att professionerna inom skolan ”hjälpas åt”.

”Alltså bättre blir vi ju alltid, sen kan jag inte sätta fingret på vad det är, men vi blir bättre. Det märker jag för vi blir bättre på att hjälpas åt och inte tänka att det är inte mitt och inte ditt utan tänka att det är (skolans) och det är våra elever och vi ska jobba för dem så här”

(Emma)

Rektorerna beskriver att deras egen drivkraft för att arbeta som rektor är att kunna skapa förutsättningar för eleverna att lyckas. Rektorerna beskriver att de i egenskap av rektor har mandat att skapa dessa förutsättningar och göra förändringar som gynnar eleverna. Rektorerna upplever det som en utmaning och ett ständigt pågående arbete att arbeta med elevsynen inom skolan.

”Det som påverkar mig egentligen, det som driver mig framåt, det är ju barnen. Det är ju det, när man ser någon som lyckas eller, jag såg en flicka igår som är tillbaka i skolan, som faktiskt är här, det är, det är det som driver mig” (Doris)

Sammanfattning rektors intentioner

Rektorernas uppfattning av en elevhälsa av god kvalitet innefattar att elevhälsoarbetet genomsyrar hela skolan samt att elevhälsoarbetet ingår i skolans systematiska kvalitetsutvecklingsarbete. Rektorerna beskriver att det finns en utmaning med att elevhälsans funktioner ofta hamnar i att hantera akuta situationer och att rektorerna önskar arbetet i stället ska fokuseras till för förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Rektorerna önskar att det ska finnas en samsyn bland skolans samtliga professioner och att en utmaning med detta kan vara när elevhälsans professioner inte har förmågan att gå utanför sin profession. Rektorerna framhåller elevsynen som central. Rektorerna upplever att det måste finnas en förståelse hos samtliga medarbetare för vad det faktiskt innebär att arbeta inom en skola.

Rektors förväntningar på skolsköterskan

Inom kategorin rektors förväntningar på skolsköterskan har följande koder identifierats: *skolsköterskans egenskaper, skolsköterskans medicinska insats, skolsköterskans sociala insats och skolsköterskan som ”allt i allo”*.

Skolsköterskans egenskaper

Rektorerna i studien har en förväntan på skolsköterskan att denne ska vara autonom i sin roll och i sitt yrkesutövande. Rektorerna beskriver detta som att de önskar en skolsköterska som kan sitt uppdrag och som själv kan prioritera utifrån de uppgifter som

finns i rollen. Rektorererna beskriver det som centralt att skolsköterskan även är en aktiv person som tar egna initiativ och som är synlig ute på skolan.

Rektorererna beskriver även att de förväntar sig att skolsköterskan ska vara en person som är flexibel och som anpassar sitt arbete utifrån de behov som finns på skolan och för eleverna. Här nämns att skolsköterskan behöver vara flexibel med sina arbetsuppgifter och utföra exempelvis dokumentation när det passar bäst för eleverna samt flexibilitet i arbetstider utifrån hur det bäst passar skolan. Rektorererna förväntar sig även att skolsköterskan är en relationell person, både i relation till sina kollegor på skolan och i relation till eleverna. Rektorererna beskriver att skolsköterskan behöver ha ett genuint intresse för eleverna och för att arbeta i skolan tillsammans med lärare och andra yrkesgrupper.

”Utöver det här med legitimering behövs också, det behöver vara en relationell skolsköterska, empatisk men också kunna sätta ner foten när det behövs. Sen behöver man vara öppen och genuint intresserad av våra elever. Annars skulle ingen elev vilja gå dit. Jag har ju träffat andra skolsköterskor som varit avskräckande exempel, det var skolsköterskor som kom efter eleverna gått hem” (Jessika)

Rektorererna beskriver även att det finns ett behov av att skolsköterskan anpassar sig till skolan. Rektorererna upplever att det stundvis finns utmaningar med att skolsköterskan är för mycket i sin egen profession. Rektorererna uttrycker att det finns ett behov av att skolsköterskan förstår vad det innebär att arbeta på en skola och har förmågan att anpassa sig utifrån detta. Förväntan på skolsköterskan är att denne ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande i stället för vårdande.

”Jag tror att det är viktigt att man har erfarenhet med sig från skolan. För jag tror att det skiljer sig om man jobbar som sköterska inom vården, på vårdcentral eller om man jobbar som skolsköterska. (...) Att vi inte är en vårdande instans, vi är en hälsofrämjande och förebyggande instans. Alltså förstår du, inte en instans utan vi är en skola där förväntan på skolsköterskan är att jobba på det här sättet” (Gunilla)

Skolsköterskans medicinska insats

Rektorererna förväntar sig att skolsköterskan ska vara autonom i sin medicinska insats. Skolsköterskans medicinska arbete beskrivs dels som riktat direkt mot eleverna i direkta insatser som vaccination, dels i att vara delaktig i samverkan med andra aktörer såsom exempelvis barn- och ungdomspsykiatri och att hålla kontakt med vårdnadshavare.

Rektorererna förväntar sig även att skolsköterskan skall bidra med den medicinska kompetensen i stöd till lärare och till rektor. Detta gör skolsköterskan genom att bidra med den medicinska analysen under exempelvis möten som anordnas inom skolan. Rektorererna beskriver även att skolsköterskan arbetar med elevhälsoenkäter och samlar in information om eleverna som är värdefull i skolans förebyggande och hälsofrämjande

arbete. Rektorerne uppger att skolsköterskans arbete bidrar till att skolan får en helhetsbild gällande vilka utmaningar som finns i de olika klasserna, och att de sedan kan anpassa sitt arbete utifrån detta. Här beskrivs skolsköterskan som en samarbetspartner till rektor och övrig skolpersonal.

Skolsköterskans sociala insats

Rektorerne beskriver att de, utöver skolsköterskans medicinska insats, även förväntar sig att skolsköterskan ska vara ett socialt stöd för eleverna. Rektorerne förväntar sig att skolsköterskan ska ha en öppen dörr och ta emot elever som är i behov av att en vuxen visar intresse och lyssnar på eleven. Rektorerne upplever att eleverna kan ha lättare att vända sig till skolsköterskan för detta stöd än till lärarna. Dels beskriver rektorerne att lärarna har en pressad arbetssituation och att de inte alltid hinner ha den kontakten med eleverna, men beskriver vidare att det kan bero på att eleverna vill vända sig till en funktion som inte är kontrollerande och som har inverkan på elevernas betyg. Rektorerne förväntar sig att skolsköterskan ska ha förmågan att lämna sin medicinska profession och även finnas som socialt stöd för eleverna.

”Oftast är det en öppen dörr in till skolsköterskan, att man kan komma och ha lite ont i fingret men kanske handlar det om något annat som då kommer fram när man sätter sig och pratar. Så det är ju väldigt viktigt” (Anna)

Rektorerne beskriver att skolsköterskan och kuratorn på skolan ofta har uppdrag som överlappar i det sociala stödet för eleverna. Rektorerne förväntar sig även att skolsköterskorna skall stödja i dessa delar och beskriver det som önskvärt att skolsköterskan inte endast ber eleverna att i stället vända sig till kuratorn för att få stöd.

”Ja förutom den här medicinska kompetensen då så har den ju den här kurativa om du förstår vad jag menar? För om det kommer en elev till skolsköterskan så ska den ju ha det här, vad heter det, hälsosamtalet, eller man ska vaccinera. Så kommer det fram något annat då kan ju inte skolsköterskan bara säga ’det där är inte mitt bord, det får du ta med kuratorn’” (Fredrik)

Flera rektorer beskriver även att de har en önskan om att skolsköterskan ska kunna stödja lärarna och arbetslagen inom skolan i hur de kan bemöta elever, hantera social problematik och prata om olika ämnen som kan upplevas som laddade, exempelvis inom sex- och samlevnad eller könskorrigering.

”Utifrån de erfarenheter, de tjänsteåren skolsköterskor har och genom att ha träffat olika människor. Det hade jag tyckt var roligt som input i detta. Alltså hur människor reagerar? Det skulle jag vilja ha en skolsköterska till” (Christer)

Skolsköterskan som ”allt i allo”

Rektorerna beskriver även att de har en förväntan på skolsköterskan att denne ska utföra sådana skoluppgifter som inte är någons naturliga roll utan som behöver fördelas på skolans personal. Inom detta område lyfts exempel som att vara rastvakt, äta pedagogisk måltid samt att finnas ute i skolbyggnaderna för att hålla uppsikt över eleverna.

”Vår skolsköterska är ju ganska, men hon finns ute i korridorerna och hon finns och uppmärksammar saker så att hon, det är inte som att hon sitter instängd på sitt rum. Så vi har en jättebra skolsköterska”

(Jessika)

Rektorerna beskriver det även som positivt att skolsköterskan åtar sig uppdrag som går utöver ramarna för vad som är skolans ansvarsområde. Ett sådant exempel är skolsköterskor som tar blodtryckskontroller på elever utifrån att eleven äter medicin som är ordinerad från vårdcentral eller barn- och ungdomspsykiatri. Några av rektorerna lyfter andra uppgifter som deras skolsköterskor har åtagit sig som ligger utöver skolsköterskans uppdrag. En rektor lyfter att skolsköterskan akut har ålagts att informera i klasserna om att de inte får ha parfym utifrån lärarnas arbetsmiljö. En annan rektor lyfter att skolsköterskan kommer åka med en skolklass på utbytesresa utifrån att skolsköterskan har en god relation till den klassen och att det är positivt att ha skolsköterska med om någon gör sig illa.

Sammanfattning rektors förväntningar på skolsköterskan

Rektorerna beskriver sina förväntningar på skolsköterskans personliga egenskaper utifrån begreppen autonom, aktiv, flexibel och relationell. Skolsköterskan förväntas anpassa sitt arbete utifrån behoven på skolan och förväntas vara tillgänglig för eleverna. Rektorerna beskriver att skolsköterskans värde inom skolan är att bidra med medicinsk kompetens på individnivå samt till skolan som verksamhet. Utöver detta upplever rektorerna även att det finns ett värde i att skolsköterskan bidrar med socialt stöd till eleverna genom att visa intresse och delta i kurativt arbete. Skolsköterskan förväntas bidra med stöd i det sociala till arbetslagen. Rektorerna förväntar sig att skolsköterskan ska utföra övriga uppgifter inom skolan som ligger utöver dennes profession, exempelvis genom att agera som rastvakt och beskriver det även som positivt när skolsköterskan åtar sig uppgifter som ligger utöver skolans uppdrag.

DISKUSSION

Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen inleds med en sammanfattning av studiens resultat som presenteras utifrån den frågeställning som studien har syftat till att besvara. Därefter följer resultatdiskussion utifrån respektive professionsattribut som resultaten har presenterats utifrån. Avslutningsvis diskuteras studiens resultat i relation till hållbarhet och implikationer för vidare forskning inom området.

Resultatsammanfattning

Resultatet av studien visar att rektorerna upplever utmaningar med att fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsans och skolsköterskans arbete samt att leda elevhälsans och skolsköterskans arbete på skolan. Med professionsattributen som teoretisk referensram kan dessa utmaningar tolkas som att rektorerna upplever att de har brister i sin *kunskapsbas* vad gäller medicinsk kompetens för att praktiskt kunna leda skolsköterskan i delar av dennes uppdrag. Vidare framkommer att det finns utmaningar för rektorerna att sammanföra skolans olika professioner. Kopplat till professionsattributet *autonomi* visar studiens resultat att rektorerna har svårt att agera autonomt i sitt ledarskap för skolsköterskan. Rektorerna har en hög tillit till att skolsköterskan är självgående i sitt uppdrag samtidigt som resultatet visar att rektorerna upplever det som utmanande att vara ytterst ansvarig för besluten som fattas inom elevhälsan och sakna den medicinska kompetensen. Studien visar också att rektorerna upplever att omvärldens krav på rektorn är mångfacetterade och ofta motstridiga samtidigt som rektorns yttersta ansvar är fast, vilket kan relateras till professionsattributet *erkännande av omvärld*. Resultatet visar att rektorerna upplever ett behov av att prioritera bland sina arbetsuppgifter och att det administrativa arbetet inte sällan tar överhanden. Av studien framkommer även att rektorernas intention, *kårandan*, är att elevhälsoarbetet ska genomsyra hela skolan men att rektorerna upplever utmaningar med att skapa en samsyn bland skolans professioner för att uppnå detta. Rektorerna upplever det som särskilt utmanande när elevhälsans professioner, såsom skolsköterskan, inte förmås gå utanför sin profession. Studien visar även att rektorerna har höga förväntningar på skolsköterskan, att denne ska vara autonom och samtidigt flexibel och relationell. Skolsköterskan förväntas bidra med den medicinska kompetensen inom skolan och samtidigt gå utanför sin roll och vara en integrerad del av skolan.

Rektorsprofessionens expertkunskap och utmaningarna med denna

Rektorerna i studien har i huvudsak sin yrkes- och utbildningsbakgrund inom pedagogik och beskriver att de har en djupare kunskap och större insikt i den pedagogiska personalens arbete. Resultatet av studien visar att rektorerna upplever att de har utmaningar med att ha insyn i skolsköterskans medicinska uppdrag, förståelse för vad det innebär och kompetens nog att leda skolsköterskan i dennes medicinska uppdrag. Kopplat till professionsattributet *kunskapsbas* kan man se att den expertkunskap som rektorerna besitter i regel inte innefattar medicinsk kompetens. Rektor förväntas vara ansvarig för hur elevhälsans arbete organiseras och är ansvarig för att elevhälsan utformas i enlighet med de krav som finns i läroplanen Lgr. 22 (Skolverket 2022, ss.18-20). För att rektor skall kunna verka autonomt i detta uppdrag krävs en tillräckligt stor trygghet i sina kunskaper (Lidström & Norberg 2021, s. 119).

En professions kunskapsbas är också central för att det ska finnas ett erkännande från omvärlden som definierar professionens handlingsutrymme (Berg & Håkansson Lindqvist 2021, ss. 22) och därigenom att rektor ska få mandat att leda skolsköterskan. För att få anställas som rektor krävs en formell kompetens och erfarenhet inom pedagogik. Det finns även krav på att rektorn sedan ska fullgöra en rektorsutbildning (SFS 2010:800) men det saknas krav på medicinsk kompetens. Utifrån ovanstående förstås att det i rektorsprofessionens kunskapsbas inte finns en expertkunskap inom området medicin. Av resultatet framkommer att det finns ett individuellt varierande intresse för

elevhälsa bland rektorerna, vilket har en inverkan på hur engagerat rektor bedriver detta arbete på skolan. Detta kan påverkas av exempelvis rektorns utbildningsbakgrund.

Av resultatet framkommer vidare att rektorerna beskriver utmaningar med att professionerna inom skolan talar olika språk, har olika perspektiv för att förstå problem samt har olika målbilder. Vidare beskrivs svårigheter med att elevhälsan och skolsköterskan inte alltid är en integrerad del av skolan. Lidström och Norberg (2021, ss. 120-122) beskriver att en förutsättning för att säkerställa att elevhälsans professioner arbetar mot skolans mål och för att rektor ska lyckas sammanföra de olika yrkeskulturerna som samexisterar inom en skola är att rektor har en tillräcklig kunskapsbas för att kunna agera autonomt. Särskilt intressant blir detta i relation till att rektorerna beskriver det medicinska uppdraget som någonting fast som rektorerna behöver förhålla sig till.

Rektorernas självständighet – en utmaning

Rektorerna beskriver inte sitt ledarskap för skolsköterskan och elevhälsans arbete som en uppgift som präglas av autonomi. Samtidigt är det tydligt att det är rektorerna som har mandatet att fatta beslut och även förväntas stå till svars för de beslut som fattas inom ramen för elevhälsan på skolan. Rektorerna har i sitt yrke ett stort handlingsutrymme vad gäller att fatta beslut, vilket enligt Svensson (2011) är liktydigt med att ha ett stort ansvar. För att bli anställd som rektor krävs inte en medicinsk kompetens och som framkommit tidigare upplever rektorerna att de inte har den kunskap som krävs för att styra elevhälsans medicinska insats. Utifrån detta är det inte förvånande att rektorerna inte beskriver att de agerar autonomt i sitt ledarskap för elevhälsan. Detta går väl i linje med vad som beskrivs av Lundén (2021, ss. 297–298) gällande att rektorer upplever att de inte har mandat att leda elevhälsans medicinska insats.

Rektorerna beskriver att de har en hög tillit till skolsköterskan och att deras ledarskap är tillitsbaserat. I relation till kunskapsbasen kan man ställa sig frågan om rektorerna har något annat handlingsalternativ än att lita på skolsköterskans kompetens eller med andra ord: Är rektorernas ledarskap för skolsköterskan baserat på tillit för skolsköterskans kompetens, eller en effekt av att rektorerna själv saknar den kompetens som krävs för att fatta självständiga beslut inom detta område? Detta blir särskilt intressant i relation till att rektorerna beskriver att de saknar insyn i vad som ingår i skolsköterskans uppdrag, att rektorerna har en tendens att prioritera kunskapsinhämtningen samt att rektorerna har lättare att leda professioner med ett pedagogiskt uppdrag.

En rektor som är autonom verkar självständigt och står upp för skolans uppdrag. För att detta ska vara möjligt krävs att rektor lyckas med att sammanföra de olika yrkeskulturerna och skilda föreställningar som finns hos skolans olika professioner (Lidström & Norberg 2021, s. 121). Resultatet visar att rektor i sitt ledarskap för skolans olika professioner arbetar för att skapa ett fokus hos de olika professionerna för elevens bästa men att rektorerna samtidigt inte agerar för att styra skolsköterskan i delar av sitt yrkesutövande.

Förväntningar på rektor och omvärldens erkännande

Komplexiteten i rektorsuppdraget har inte en direkt koppling till rektorerers upplevelse av att leda skolsköterskan utan behandlar snarare rektorerers upplevelse av att kunna hantera sitt uppdrag i stort. Resultatet visar att rektorerna i studien upplever att kraven från

omvärlden är höga på rektor och att rektorerna inte alltid har förutsättningar att fullfölja uppdraget på det sätt som de hade önskat. Inte sällan är detta kopplat till de ekonomiska och organisatoriska ramar som finns för uppdraget. Erkännandet av omvärlden har en koppling till om professionens expertkunskaper ses som nödvändiga från omvärlden (Berg & Håkansson Lindqvist 2021, s. 22) och kopplat till studiens resultat kan ses att rektorernas inte upplever att deras kunskap om vilka ekonomiska och organisatoriska förutsättningar som krävs för att driva skolverksamheten beaktas vid tilldelning av ekonomiska medel.

Det som rektorerna uttrycker som en upplevelse av korstryck i sitt uppdrag kan även ses som en konflikt mellan de olika styrformerna som har en inverkan på skolan som kontext. Svensson (2011) beskriver att skolan är en verksamhet som genom bland annat den tydligare styrningen genom den nya Skollagen (SFS 2010:800) går emot utvecklingen av övriga offentliga verksamheter genom en starkare förvaltningsstyrning. Kraven på kostnadseffektivitet är kopplade till det som Svensson (2011) beskriver som organisationsstyrning, och för rektorernas del handlar detta framför allt om de politiska kraven på kommunal nivå samt det ekonomiska utrymmet i form av budgetramar. I resultatet kan vi även se att rektorerna upplever krav från det som Svensson (2011) beskriver som marknadsstyrning, i form av krav från vårdnadshavare och elever. Här finns även en nära koppling till balansen mellan yrkesprofessionalism och organisationsprofessionalism som beskrivs av Liljegren och Parding (2016). I resultatet visas detta genom rektorernas upplevelse av att de prioriterar administrativa arbetsuppgifter framför det pedagogiska ledarskapet. Det visas även i upplevelsen av att rektorernas yttersta ansvar för samtliga beslut blir betungande inom elevhälsans område utifrån rektorernas begränsade kunskapsbas inom hälso- och sjukvård.

Ett gemensamt mål och hinder för detta

Rektorernas bild av att elevhälsoarbetet ska ingå i skolans systematiska kvalitetsutvecklingsarbete för att uppnå en god kvalitet ligger i linje med Skollagens (SFS 2010:800) tydlighet gällande rektorernas uppdrag att leda och samordna elevhälsoarbetet, vilket kan ses vara en del av rektorernas uttryck för kåranda.

Rektorerna beskriver en önskan att samtliga professioner på skolan ska arbeta mot ett gemensamt mål och att det finns en utmaning med att förmå professionerna inom elevhälsan att gå utanför sin profession. Detta återspeglas även i rektorns förväntningar på skolsköterskan. I detta avseende är resultatet i linje med den tidigare forskningen inom området (Törnsén 2014). Utifrån ett professionsperspektiv kan även här ses den balansakt mellan yrkesprofessionalism och organisationsprofessionalism som beskrivs av Liljegren och Parding (2016). Rektorernas önskan om att skolsköterskan ska utföra arbetsuppgifter som ligger utanför dennes profession, såsom att agera rastvakt och delta i kurativt arbete, kan ha sina förklaringar i att skapa en resurseffektiv organisation. Utifrån rektorernas intentioner kring att det på skolan ska finnas en samsyn och helhetsbild kan detta även förstås som att rektorerna genom att bredda skolsköterskans uppdrag skapar en socialisering in i vad en skola verkligen är, vilket ligger i linje med den kunskap som premieras inom yrkesprofessionalismen (Liljegren & Parding 2016). I resultatet blir detta tydligt genom rektorernas förväntningar på att skolsköterskan ska anpassa sig till vad det innebär att arbeta på en skola och agera hälsofrämjande i stället för sjukvårdande.

Resultatet indikerar att det är den mer medicinska professionen sjuksköterska som rektorerna önskar att skolsköterskan lämnar och i stället arbetar utifrån professionen skolsköterska med ett större fokus på omvårdnad och folkhälsovetenskap (Morberg 2019, s. 25). Utifrån att denna frågeställning framträtt under analysen är inte detta någonting som rektorerna tillfrågats inom ramen för denna studie.

Avslutande diskussion

Resultatet påvisar att rektorer har utmaningar att leda skolsköterskan i det medicinska uppdraget. Det visar sig att utmaningen och svårigheten grundar sig i en otillräcklig insyn men även en bristande förståelse och kunskap för uppdraget. Det faktum att rektorer förväntas ha pedagogisk erfarenhet och att den formella kompetensen oftast är inom pedagogik kan enligt Norberg (2021, s. 201) underlätta för rektorer att respekteras som ledare för skolverksamheten. Att rektor inte har den medicinska kunskapen skulle i relation till detta kunna innebära att skolsköterskan inte erkänner rektorerna som ledare för deras arbete samtidigt som skolsköterskor enligt Kostenius och Lundqvist (2021) efterfrågar ett stöd från skolledare med fokus på deras hälsofrämjande arbete. Att som rektor leda en verksamhet med avsaknad av kompetens skulle i sig inte vara något hinder för att få mandat att styra men resultatet visar att rektorerna upplever det medicinska uppdraget som något statiskt som de är ålagda att förhålla sig till och inte har mandat att styra i den utsträckning som de önskar. Professionens kunskapsbas är enligt Berg och Håkansson Lindqvist (2021, ss. 22) central för att det ska finnas ett erkännande från omvärlden och resultatet i studien visar en avsaknad av medicinsk kunskap hos rektorerna vilket skulle kunna ligga till grund för deras upplevelse av att de inte har mandat att leda skolsköterskan som profession. Att rektor ofta inte har sin yrkesbakgrund inom hälso- och sjukvård beskrivs som en utmaning utifrån skolsköterskans perspektiv (Berg & Clausson 2019, s. 278). Skolkommissionen (2017) gör bedömningen att det borde skapas bättre förutsättning för de som önskar leda skola med annan yrkesbakgrund än pedagogisk och trycker på vikten av att de måste genomgå skolledarutbildning och utbildning inom området utbildningsvetenskap. Att inte Skolkommissionen (2017) nämner vikten av kompetensutveckling rörande elevhälsa anses anmärkningsvärt i en tid då rektors ansvar för elevhälsa stärks av både Skollagen (SFS 2010:800) och den nya läroplanen, Lgr. 22 (Skolverket 2022).

Skott (2022) beskriver rektors kunskap som grunden i det hälsofrämjande ledarskapet på skolan. Rektor skapar förutsättning för det tvärprofessionella arbetet på skolan för att på ett effektivt vis kunna samordna de hälsofrämjande insatserna. Att rektor har en viktig roll i att säkerställa att varje profession på skolan använder sin särskilda yrkesspecifika kunskap framhålls även av Skolverket (2023). De rektorer som enligt Skott (2022) lyckades skapa framgång i sitt elevhälsoarbete var de som lyckades hålla fokus på hälsofrämjande aktiviteter som samordnades tvärprofessionellt för en hållbar och hälsofrämjande skolutveckling. När rektorer ser de olika professionerna som något som gynnar skolans utvecklingsarbete och lyckas samordna dem, skapas förutsättning för hållbarhet i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet (Hylander & Skott 2020). Vidare beskriver de att rektor är viktig i detta arbete men att det behövs stöd från huvudman då elevhälsan både är lokalt och centralt organiserad. I resultatet beskriver rektorerna att bristande kontinuitet och personalomsättning är en utmaning. Vikten av kontinuitet för att leda långsiktigt och hållbart beskrivs av Hylander och Skott (2020). De

påvisar att omsättning på rektorer och övrig personal i skolverksamheterna kan vara ett hinder för att leda långsiktigt och hållbart. Dellve, Andreasson, Eriksson, Strömgen och Williamsson (2016) definierar hållbart utvecklingsarbete enligt följande: ”främjande av utveckling av chefers och medarbetares resurser att utföra och utveckla professionellt arbete under samarbete, god hälsa och engagemang” (s.11). Här kan ses att rektors resurser i form av kunskap är en förutsättning för hållbarheten. Dels för att skapa ett hållbart hälsofrämjande elevhälsoarbete på skolan i enlighet med vad som visas av Hylander och Skott (2020) och dels för att rektorer ska uppleva sitt uppdrag hanterbart och möjligt att genomföra och välja att stanna på sin position.

Som tidigare nämnts är rektorers ledarskap för skolsköterskor och elevhälsan ett område där det finns relativt få studier gjorda. Att det finns behov av att utveckla och förbättra elevhälsoarbetet på skolorna i Sverige är någonting som uppmärksammats och föranlett lagändringar som träder i kraft 2 juli 2023 (Skolverket 2023). Denna studie har bidragit med en fördjupad kunskap kring hur rektorer uppfattar sina förutsättningar att leda skolsköterskans arbete på skolan och att fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsoarbetet på skolan. Resultatet i denna studie kan ligga till grund för ytterligare forskning inom detta område. Resultatet av studien indikerar att det finns ett behov av att bredda rektorsprofessionens kunskapsbas inom elevhälsans område för att rektorerna ska uppleva att de har förutsättningar att fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsan och leda skolsköterskan i dennes arbete. Skolan är en kontext som går emot den generella utvecklingen inom offentlig verksamhet både genom att förvaltningsstyrningen ökar i och med den nya Skollagen (SFS 2010:800) vilket påvisats av Svensson (2011) och genom att skolledarskapet är under professionalisering (Utbildningsdepartementet 2023; Skolkommissionen 2017; Leo 2010). Utifrån denna utveckling framstår det som än mer relevant att den kunskapsbas som rektorsprofessionen vilar på omfattar samtliga delar av uppdraget.

Studiens resultat synliggör även fler intressanta implikationer för framtida forskning inom området. Här vill författarna särskilt framhålla relationen mellan det tillitsbaserade ledarskapet och yrkesprofessionens kunskapsbas utifrån frågeställningen om det finns en annan möjlig ledarskapsstrategi när kunskapsbasen är svag vid ledarskap av andra professioner. En annan implikation för framtida forskning är rektors förväntningar på skolsköterskan och även att belysa rektors ledarskap för skolsköterskan utifrån skolsköterskans perspektiv. Studiens resultat besvarar inte om rektorernas förväntningar på skolsköterskan går utöver yrkesprofessionen skolsköterska eller endast utöver yrkesprofessionen sjuksköterska, vilket krävs ytterligare studier för att besvara.

Metoddiskussion

I detta avsnitt diskuteras studiens metod. Syftet med metoddiskussionen är att diskutera studiens styrkor och svagheter utifrån ett metodologiskt perspektiv. Metoden i kvalitativa studier kan enligt Henricson (2017, s. 412) diskuteras utifrån begreppen *trovärdighet*, *pålitlighet* och *överförbarhet*.

Urvalet av informanter är centralt utifrån studiens pålitlighet. Att författarna använde ett strategiskt urval kan anses höja studiens giltighet enligt Lundman och Hällgren Graneheim (2017, s. 231) eftersom det var rektorernas upplevelse som ämnades

beskrivas. Det faktum att tre olika kommuner ingår i studien anses vara en styrka då syftet med den kvalitativa metoden är att hitta variationer (Henricson & Billhult 2017, s. 115). Författarna inhämtade material i form av intervjuer, vilket enligt Henricson och Billhult (2017, s. 115) kan vara en fördelaktig metod att använda vid inhämtning av kvalitativa data med syfte att beskriva personers erfarenheter. Ett annat sätt att inhämta data skulle kunna vara genom att använda en fokusgrupp för intervju (ibid.). Fördelen med en fokusgruppsintervju är enligt Wibeck (2017, s. 170) att deltagarna får möjlighet att beskriva sina erfarenheter och det viktiga i samtalet blir det samspel som uppstår i gruppen. Eftersom det var rektorernas enskilda upplevelse och erfarenhet som skulle beskrivas, ansågs denna metod mindre användbar. Rektorerna fick själv välja plats för intervju, vilket är att föredra enligt Danielson (2017, s. 150). Detta resulterade i att sju av intervjuerna genomfördes fysiskt på skola och övriga tre digitalt. Författarna fann ingen betydande skillnad mellan intervjuerna men det kan påverka studiens trovärdighet eftersom det i ett personligt möte skapas ett annat samspel och interaktion. En provintervju genomfördes vilket enligt Henricson (2017, s. 413) anses vara en styrka för studien. I studien använde författarna semistrukturerade intervjuer i enlighet med Danielson (2017, s. 145) för att inte bli alltför styrda i intervjun utan tvärtom vara öppna för och anpassa sig till det som framkom i intervjun. Då studien genomfördes på halvfart i kombination med arbete inom ramen för examensarbete på magisternivå valde författarna att genomföra intervjuerna enskilt var för sig. Det skulle kunna ses som en svaghet för studien då författarna kan ha ställt olika följdfrågor utifrån deras förförståelse. I motsats till detta menar Lundman och Hällgren Graneheim (2017, s. 231) att intervjuer som genomförs av olika personer kan skapa en större variation i materialet vilket kan stärka tillförlitligheten. Ett sätt att stärka studiens trovärdighet skulle kunna vara genom att båda författarna deltagit digitalt under intervjutillfället eftersom författaren enligt Henricson och Billhult (2017, s. 115) är en del av datainsamlingen då det uppstår ett samspel i intervjusituationen. I motsats till ovanstående beskriver Danielson (2017, s. 149) att två författare under intervjun skulle kunna störa informanten och således begränsa deltagaren och den informationen som framkommer. Att den författare som genomfört intervjun även var den som i nära anslutning till intervjun transkriberade ordagrant det som sades anses öka trovärdigheten i studien enligt Danielson (2017, ss. 151-152).

För att öka tillförlitligheten i resultatet valde författarna att göra analysen delvis gemensamt, detta i enlighet med Lundman och Hällgren Graneheim (2017, s. 232). Under analysen tog författarna hjälp av handledaren som fungerat som stöd under hela processen, detta anser Henricson (2017, s. 413) ökar både trovärdigheten och pålitligheten i resultatet. Båda författarna har reflekterat över och diskuterat sin förförståelse med varandra, vilket enligt Henricson och Billhult (2017, s. 113) kan öka medvetenheten och således vara en styrka för studien. Lundman och Hällgren Graneheim (2017, s. 230) menar att författarna genom att medvetandegöra sin förförståelse kan skapa förmåga till en djupare tolkning och således även en ökad trovärdighet. Lundman och Hällgren Graneheim (2017, s. 232) anser att det är läsaren som avgör studiens överförbarhet. För att göra detta möjligt för läsaren har författarna beskrivit och presenterat processen tydligt med stöd av tabeller. Gällande etiska övervägande har författarna genomfört studien enligt de riktlinjer som sattes upp gällande information, samtycke och konfidentialitet.

SLUTSATSER

Resultatet av studien visar att rektorer upplever utmaningar med att fullfölja sitt uppdrag som ytterst ansvarig för elevhälsan och skolsköterskans arbete samt att leda elevhälsans och skolsköterskans arbete på skolan. Rektorerna upplever att de saknar medicinsk kompetens för att kunna leda skolsköterskan i delar av dennes arbete och att det även leder till utmaningar med att vara ytterst ansvarig för elevhälsan på skolan. Utifrån ett professionsperspektiv kan detta förstås som att rektorerna inte upplever att de har tillräcklig kunskapsbas i rektorsprofessionen inom detta område.

En annan slutsats är att rektorerna vill verka för att elevhälsan genomsyrar hela skolan, men att det finns utmaningar med att skapa en samsyn på skolan och få skolans professioner att använda ett gemensamt språk. Studiens resultat har fokus på rektorerna och deras upplevelse av att leda arbetet. En nyfikenhet väcks för hur skolsköterskan utifrån sin profession ser på det faktum att rektor som profession med pedagogisk bakgrund är den som leder arbetet och är ytterst ansvarig för arbetet inom elevhälsan. Det skulle även vara intressant att undersöka om skolsköterskorna uppfattar att rektorernas förväntningar går utanför yrkesprofessionen skolsköterska eller endast utanför yrkesprofessionen sjuksköterska. Framtida forskning som fokuserar på skolsköterskans perspektiv skulle kunna bidra till en ökad förståelse för de olika professionernas roll i elevhälsoarbetet med en förhoppning att skapa ökad samsyn på skolan i en tid då rektors ansvar för elevhälsan stärks. Resultatet av studien kan stimulera ytterligare forskning inom rektors ledarskap för elevhälsan, vilket blir särskilt relevant utifrån den pågående professionaliseringen av rektorsyrket och förutsättningarna för hållbarhet inom elevhälsoarbetet och skolledarskapet.

REFERENSER

- Augustsson, G. & Håkansson Lindqvist, M. (2021). Rektorskap - befattning eller profession? I Ahlström, B., Berg, G., Håkansson Lindqvist, M. & Sund, F. (red.) *Att jobba som rektor - om rektorer som professionella yrkesutövare*. Studentlitteratur AB, ss. 31-39.
- Berg, A. & Clausson, E. (2019). Yrkesmässig handledning för skolsköterskor. I Clausson, E. & Morberg, S. (red.) *Skolsköterskans hälsofrämjande arbete*. 2 uppl., Studentlitteratur AB, ss. 267-281.
- Berg, G. & Håkansson Lindqvist, M. (2021). Inledning - rektorer i ett professionsperspektiv. I Ahlström, B., Berg, G., Håkansson Lindqvist, M. & Sund, F. (red.) *Att jobba som rektor - om rektorer som professionella yrkesutövare*. Studentlitteratur AB, ss. 21-28.
- Brante, T. (2005). Om begreppet och företeelsen profession. *Tidskrift för Praxisnära forskning*, (1). <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/6003933/983908.pdf>
- Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. *Vetenskap för profession*. Högskolan i Borås. ss. 15-34.
<https://lup.lub.lu.se/search/files/3875263/1496953.pdf>
- Brante, T., Johnsson, E., Olofsson, G. & Svensson G, L. (2015). *Professionerna i kunskapssamhället. En jämförande studie av svenska professioner*. Liber.
- Brauckmann, S., Pashiardis, P. & Ärlestig, H. (2023). Bringing context and educational leadership together: fostering the professional development of school principals. *Professional Development in Education*, 99(1), ss. 4–15
doi:10.1080/19415257.2020.1747105
- Christensen, T. & Lægreid, P. (2011). Democracy and administrative policy: contrasting elements of New Public Management (NPM) and post-NPM. *European Political Science Review*, 3(1), ss. 125-146. doi:10.1017/S1755773910000299
- Clausson, E. K. (2008). *School Health Nursing. Perceiving, recording and improving schoolchildren's health*. Diss. Göteborg: The Nordic School of Public health.
<http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:757633/FULLTEXT01.pdf>
- Cruz-González, C., Rodriguez, C. & Segovia, J. (2021). A systematic review of principals leadership identity from 1993 to 2019. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(1), ss. 31-53. doi:10.1177/1741143219896053
- Danielson, E. (2017). Kvalitativ forskningsintervju. I Henricson, M. (red.) *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad*. Studentlitteratur AB, ss. 143-154.
- Dellve, L., Andreasson, J., Eriksson, A., Strömgren, M. & Williamsson, A. (2016). *Nyorientering av svensk sjukvård: Verksamhetstjänande implementeringslogiker bygger*

- mer hållbart engagemang och utveckling i praktiken*. Stockholm: KTH STH 2016:1: Kungliga Tekniska högskolan.
- Elevvårdsutredningen (2000). *Från dubbla spår till elevhälsa i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling*. (SOU 2000:19). Utbildningsdepartementet.
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2018). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), ss. 107-115. doi:10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x
- Evetts, J. (2011). A new professionalism? Challenges and opportunities. *Current Sociology*, 59(4), ss. 406–422. doi:10.1177/0011392111402585
- Helleve, A., Midthassel, U.V., Federici, R.A. (2022). Finding the Balance Between Collaboration and Autonomy Among School Nurses in Interactions With Schools. *The Journal of School Nursing*. 38(2), ss. 184-193. doi:10.1177/1059840520918924
- Henricson, M. (2017). Diskussion. I Henricson, M. (red.) *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad*. 2 uppl., Studentlitteratur AB, ss. 411-419.
- Henricson, M. & Billhult, A. (2017). Kvalitativ metod. I Henricson, M. (red.) *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad*. 2 uppl., Studentlitteratur AB, ss. 111-120.
- Hult, A., Lundström, U. & Edström, C. (2016). Balancing managerial and professional demands: school principals as evaluation brokers. *Education inquiry*, 7(3), ss. 283-304. doi:10.3402/edui.v7.29960
- Hylander, I. & Skott, P. (2020). *Samordning för ett hållbart elevhälsoarbete. Specialpedagogiska skolmyndigheten*.
<https://www.spsm.se/contentassets/4c3638dfe8e6464297ce5f4910e62814/samordning-for-ett-hallbart-elevhalsoarbete-tillganglig-version.pdf>
- Jarl, M. (2013). Om rektors pedagogiska ledarskap i ljuset av skolans managementreformer. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 18(3-4), ss. 197-215.
- Johansson, I., Erlandsson, S. & Dåderman, A-M. (2014). Gymnasierektorns ledarskapsparadox: att vara verksamhetschef och pedagogisk utvecklare. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 4(2), ss. 1-20.
- Kostenius, C. (2021). School Nurses' Experiences With Health Dialogues: A Swedish Case. *The Journal of School Nursing*. [förhandspublicerad online] doi:10.1177/10598405211022597
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3 uppl. Studentlitteratur AB.

- Larsson, M. (2021). Rektor, profession och autonomi. I Ahlström, B., Berg, G., Håkansson Lindqvist, M. & Sund, F. (red.) *Att jobba som rektor - om rektorer som professionella yrkesutövare*. Studentlitteratur AB, ss. 57-66.
- Larzen-Östermark, E. (2011). Att vara rektor i Finland idag - Om utmaningar och motivation. *Nordic studies in education*, 31(1), ss. 45-61. doi:10.18261/ISSN1891-5949-2011-01-04
- Leo, U. (2010). *Rektorer bör och rektorer gör*. Diss. Lunds universitet: Rättsociologiska institutionen.
<https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/3584819/1599714.pdf>
- Lidström, C. & Norberg, M. (2021). Rektors profession i samband med att leda och samordna elevhälsoarbete. I Ahlström, B., Berg, G., Håkansson Lindqvist, M. & Sund, F. (red.) *Att jobba som rektor - om rektorer som professionella yrkesutövare*. Studentlitteratur AB, ss. 115-124.
- Lightfoot, J. & Bines, W. (2000). Working to keep school children healthy: the complementary roles of school staff and school nurses. *Journal of Public Health Medicine*, 22(1), ss. 74-80. doi:10.1093/pubmed/22.1.74
- Liljegren, A. och Parding, K. (2016). *Socialvetenskaplig tidskrift*, 17(3-4). doi:10.3384/SVT.2010.17.3-4.2474
- Lundén, J. (2021). Rektor för elevhälsan att skapa mandat i en komplementär verksamhet. I Ahlström, B., Berg, G., Håkansson Lindqvist, M. & Sund, F. (red.) *Att jobba som rektor - om rektorer som professionella yrkesutövare*. Studentlitteratur AB, ss. 297-309.
- Lundman, B., & Hällgren Graneheim, U. (2017). Kvalitativ innehållsanalys. I Graneskär, M. & Höglund-Nielsen, B. (red.) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. 2.1 uppl. Studentlitteratur AB. ss. 219-234.
- Lundström, Holm & Erixon Arreman (2017). Rektor i skärningspunkten mellan likvärdighet och skolmarknad. *Utbildning och demokrati*, 26(1), ss. 19-41. doi:10.48059/uod.v26i1.1070
- Markkula, V. & Hellström Muhli, U. (2013). Diskursen om den svenska skolsköterskans hälsostödjande arbete i kvalitativ forskning: En kvalitativ metasyntes. *Vård i Norden*, 33(2), ss. 22-27. doi:10.1177/010740831303300205
- Morberg, S. (2008). *Ensam i sin profession i skolans värld – skolsköterskans upplevelser av förutsättningar att utöva och utveckla yrket*. Lic.-avh. Stockholm: Karolinska institutet.
<https://openarchive.ki.se/xmlui/bitstream/handle/10616/40221/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Morberg, S. (2019). Skolsköterska - från yrke till profession. I Clausson, E. & Morberg, S. (red.) *Skolsköterskans hälsofrämjande arbete*. 2 uppl., Studentlitteratur AB, ss. 19-37.
- Morberg, S., Dellve, L., Karlsson, B. & Lagerström, M. (2006). Constructed space and legitimacy for health work in the educational system: Perspectives of school nurses. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, ss. 236-244. doi:10.1080/17482620600881185
- Noordegraaf, M. (2020). Protective or Connective Professionalism? How Connected Professionals Can (Still) Act as Autonomous and Authoritative Experts. *Journal of Professions and Organization*, 1(19), ss. 205–223. doi:10.1093/jpo/joaa011
- Norberg, M. (2021). Rektor med ansvar att leda och samordna lärande och utveckling. I Ahlström, B., Berg, G., Håkansson Lindqvist, M. & Sund, F. (red.) *Att jobba som rektor - om rektorer som professionella yrkesutövare*. Studentlitteratur AB, ss. 195-208.
- Persson, R., Leo, U., Arvidsson I., Nilsson, K., Österberg, K., & Håkansson, C. (2021). Supportive and demanding managerial circumstances and associations with excellent workability: a cross-sectional study of Swedish school principals. *BMC Psychology*, 9(109), ss. 1-15. doi:10.1186/s40359-021-00608-4
- Polit, D.F., & Beck, C.T. (2016). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice*, (10th ed.). Philadelphia: Wolters Kluwer Health.
- Reuterswärd, M. & Hylander, I. (2017). Shared responsibility: school nurses' experience of collaborating in school-based interprofessional teams. *Scandinavian Journal of Caring Science*, 31(2), ss. 253-262. doi:10.1111/scs.12337
- Reuterswärd, M. & Lagerström, M. (2010). The aspects school health nurses find important for successful health promotion. *Scandinavian Journal of Caring Science*, 24(1), ss. 156-163. doi:10.1111/j.1471-6712.2009.00699.x
- Riksföreningen för skolsköterskor och Svensk sjuksköterskeförening (2016). *Kompetensbeskrivning för skolsköterska inom elevhälsans medicinska insats*. <https://swenurse.se/download/18.9f73344170c003062321f2/1584104316191/Kompetensbeskrivning>
- Rising Holmström, M., Häggström, M. och Kristiansen, L. (2015). Skolsköterskans rolltransformering till den nya hälsofrämjande positionen. *Nordic Journal of Nursing Research*, 35(4), ss. 210–217. doi:10.1177/0107408315587860
- SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Utbildningsdepartementet.
- SFS 2010:659. *Patientsäkerhetslag*. Socialdepartementet.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Utbildningsdepartementet.

SFS 2017:30. *Hälsa- och sjukvårdslag*. Socialdepartementet.

Skolkommissionen (2017). *Samling för skolan. Nationell strategi för kunskap och likvärdighet*. (SOU 2017:35). Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: Lgr 22*. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=9718>

Skolverket (2023). *Elevhälsoarbetet stärks i skollagen*. [Elevhälsoarbetet stärks i skollagen - Skolverket \[2023-05-14\]](#)

Skott, P. (2022). Successful health-promoting leadership – A question of synchronisation. *Health Education*, 122(3), ss. 286-303. doi:10.1108/HE-09-2020-0079

Socialstyrelsen (2016). *Vägledning för elevhälsan*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2016-11-4.pdf>

Ståhlkrantz, K. (2021). *Pedagogiskt ledarskap för rektor och skolledare*. Gleerups.

Sundström, E. & Ahlström, B. (2014). Rektorerna i korselden – rektorers upplevelser av stöd, krav och eget beslutsutrymme. I Törnsén, M. & Ärlestig, H. (red.). *Ledarskap i centrum. Om rektor och förskolechef*. Gleerups, ss. 145-162.

Svensson, G. L. (2011). Profession, organisation, kollegialitet och ansvar. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 18(4), ss. 301-319. doi:10.3384/SVT.2011.18.4.2464

Sveriges kommuner och regioner (SKR) (2021). *Nuläge och utmaningar inom Elevhälsan 2021*. <https://skr.se/download/18.21c40ad41835ce6270d4855/1663742228930/Nulage-och-utmaningar-i-elevhalsan-2021-TA.pdf>

Törnsén, M. (2014). *Rektor, elevhälsa och elevers lärande och utveckling*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/publikationsserier/ovrigt-material/2014/rektor-elevhalsan-och-elevers-larande-och-utveckling?id=3290>

Törnsén, M. (2018). *Rektors roll i elevhälsoarbetet*. I Löfberg C. (red). *Elevhälsoarbete under utveckling - en antologi*. Specialpedagogiska skolmyndigheten. <https://webbutiken.spsm.se/globalassets/publikationer/filer/elevhalsoarbete-under-utveckling--en-antologi-tillganglig-version.pdf/>

Törnsén, M. & Ärlestig, H. (2014). Om ledarskap och pedagogiskt ledarskap. I Törnsén, M. & Ärlestig, H. (red.). *Ledarskap i centrum. Om rektor och förskolechef*. Gleerups, ss. 17-31.

Utbildningsdepartementet (2023). *Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare*. Regeringens proposition (2022/23:54). Regeringskansliet.

<https://www.regeringen.se/contentassets/6091047960ae4a49b60ec79abc643e92/nationellt-professionsprogram-for-rektorer-larare-och-forskollarare-prop.-20222354>

Utredning om rektorernas arbetssituation inom skolväsendet (2015). *Rektorn och styrkedjan*. (SOU 2015:22). Utbildningsdepartementet.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningsed*. Vetenskapsrådet.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Wibeck, V. (2017). Fokusgrupper. I Henricson, M. (red.) *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad*. 2 uppl., Studentlitteratur AB, ss. 169-188.

Bilaga 1

Missivbrev

Information angående ett examensarbete om rektorers upplevelse av att leda skolsköterskan inom elevhälsan

Vi vill fråga dig om du vill delta i vårt examensarbete *Rektorers upplevelse av att leda skolsköterskan inom elevhälsan*. Vi studerar på magisterprogrammet "Hållbar organisering och hälsofrämjande ledarskap inom vård och omsorg" vid Akademin för vård, arbetsliv och välfärd, Högskolan i Borås. Som en del i utbildningen gör vi ett examensarbete på avancerad nivå.

Vad är det för projekt och varför vill ni att jag ska delta?

Forskning som berör rektorernas ledarskap och arbetssituation ger en bild av att rollen är komplex samtidigt som området inte är särskilt väl undersökt. Då det saknas studier på hur rektorerna uppfattar sina förutsättningar att leda och styra skolsköterskor känns det angeläget att beskriva rektorers upplevelse av att leda dem i arbetet inom elevhälsan. Syftet är att undersöka hur rektorer uppfattar sina möjligheter att leda, styra och säkerställa utformningen av skolsköterskans arbete inom elevhälsans verksamhet.

Huvudman för examensarbetet är Högskolan i Borås, som är en statlig myndighet. Med huvudman menas den organisation som är ansvarig för studien.

Hur går examensarbetet till?

Metoden i examensarbetet är en kvalitativ studie med en induktiv ansats. Vi kommer använda oss av semistrukturerade intervjuer. Målet är att få till stånd 6-8 intervjuer under tiden februari-april 2023. Beräknad tidsåtgång är ca 60 minuter. Intervjuerna genomförs via zoom eller på plats. Intervjuerna spelas in och information som skulle kunna identifiera deltagarna kommer att avlägsnas innan intervjuerna skrivs ut. Ingen obehörig kommer att ha tillgång till intervjumaterialet och det analyserade materialet kommer att vara avidentifierat vid en senare publicering. Intervjuerna kommer innefatta frågor som rör din yrkes- och utbildningsbakgrund, hur elevhälsan är organiserad på din skola samt din syn på och erfarenhet av att leda elevhälsan generellt och specifikt skolsköterskan.

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta ditt deltagande i studien utan motivering. För att delta behöver du lämna ditt samtycke.

Hur får jag information om resultatet av studien?

När examensarbetet är examinerat kommer det att publiceras enligt sedvanliga rutiner för examensarbete vid Högskolan i Borås och finnas tillgängligt i databasen DIVA. Vi kan även skicka ett exemplar av uppsatsen till dig om så önskas.

Ansvariga för examensarbetet

Författare: Elvira Sverkersson e-post: X

Författare: Eva Delander e-post: X

Handledare: Goran Puaca e-post: X

Vad händer med mina uppgifter?

I examensarbetet kommer vi att samla in information från dig. Inga namn, uppgifter eller resultat som kan härledas till dig som person kommer att redovisas i examensarbetet. Allt material kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av det, i enlighet med gällande lagstiftning.

Det datamaterial som samlats in, kommer att förstöras när examensarbetet är examinerat och godkänt varvid personuppgiftsbehandlingen upphör. Behandlingen av uppgifter om dig sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke). Samtycke kommer inhämtas muntligen och spelas in i samband med intervjun. Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig.

Som deltagare har du ett antal rättigheter enligt dataskyddsförordningens artikel 15-18, 20 och 22, som bland annat innebär att du har rätt att ta del av de uppgifter om dig som behandlas i studien samt få dessa rättade eller raderade. Du har också rätt att få behandlingen av uppgifter om dig begränsad. Kontakta ansvarig handledare i dessa fall.

Om du har frågor kring behandlingen av dina personuppgifter är du välkommen att i första hand kontakta ansvariga för examensarbetet eller handledaren. Du är också välkommen att kontakta högskolans dataskyddsombud via e-post, dataskydd@hb.se, med synpunkter. Du har därtill rätt att klaga på högskolans behandling av personuppgifter till Datainspektionen, som är tillsynsmyndighet.

Ansvariga för examensarbetet

Författare: Elvira Sverkersson e-post: X

Författare: Eva Delander e-post: X

Handledare: Goran Puaca e-post: X

Bilaga 2

Intervjuguide

| |
|--|
| Bakgrundsfaktorer, personliga: |
| <ul style="list-style-type: none">• Ålder?• Vad har du arbetat med innan du fick anställning som rektor?• Vad har du för utbildningsbakgrund?• Har du fullgjort rektorsprogrammet?• Varför valde du att söka dig till en tjänst som rektor? (motiv, drivkraft)• Hur länge verksam som rektor?• Grundskola/gymnasieskola? Vilka årskurser?• Har dina förväntningar på yrket som rektor infriats? |
| Bakgrundsfaktorer, elevhälsan: |
| <ul style="list-style-type: none">• Hur är elevhälsan i din kommun organiserad?• Hur är elevhälsan/teamet organiserat på din skola?• Vilka funktioner ingår i elevhälsan i skolan/skolorna där du är rektor?• Vem är skolsköterskans närmsta chef på skolan? (Rektor eller central elevhälsa?) |
| Rektorns uppfattning och erfarenhet av ledarskap i offentlig verksamhet: |
| <ul style="list-style-type: none">• Hur skulle du beskriva att det är att vara ledare i en kommunal skola?• Ser du några svårigheter med att vara ledare i en offentlig verksamhet? (ex. målstyrning, resurser)• Vilka fördelar finns det med att vara ledare i en offentlig verksamhet?• Vad innebär det för dig att leda och styra en verksamhet? |
| Rektorns upplevelse av att leda elevhälsan: |
| <ul style="list-style-type: none">• Hur skulle du beskriva ditt ledarskap för elevhälsan?• Vad påverkar ditt ledarskap?• Vilket stöd har du i ditt ledarskap för elevhälsan?• Hur agerar du för att få information om hur elevhälsan på din skola fungerar?• Hur fungerar samarbete och kommunikation mellan dig och elevhälsan samt inom gruppen?• Hur skulle du definiera en god kvalitet för elevhälsan?• Vilka möjligheter finns det för dig att leda och styra elevhälsan och säkerställa att verksamheten är av god kvalitet?• Ser du några utmaningar med att leda och styra elevhälsans verksamhet?• Hur agerar du för att hantera dessa utmaningar i ditt dagliga arbete?• Hade du önskat någon förändring för att öka dina förutsättningar att leda elevhälsan? (t.ex. utbildning, organisationsförändring, resurser etc) |
| Rektorns beskrivning och uppfattning om skolsköterskan: |

- Kan du beskriva vilken roll skolsköterskan har i elevhälsan på din skola?
- Hur skulle du beskriva skolsköterskans kompetens?
- På vilket sätt bidrar skolsköterskan till skolans och elevhälsoteamets verksamhet?
- Vilken roll spelar skolsköterskan för hur elevhälsan organiseras samt dess kvalitet på din skola?

Rektorns upplevelse av att leda skolsköterskan:

- Hur samarbetar och kommunicerar du och skolsköterskan?
- Vilka möjligheter finns det för dig att leda och styra skolsköterskans arbete?
- Ser du några utmaningar med att leda och styra skolsköterskan?
- Har du i något sammanhang haft olika bild än skolsköterskan gällande hur elevhälsans medicinska insats ska organiseras? Har du någon gång haft olika syn på skolsköterskans prioriteringar? Hur agerade du då?
- Hade du önskat någon förändring för att öka dina förutsättningar att leda skolsköterskan? (t.ex. utbildning, organisationsförändring, resurser etc)